

Masarykova univerzita v Brně

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy

**BUDOUCNOST EU.
NĚKTERÉ ASPEKTY POLITICKÉ A
EKONOMICKÉ INTEGRACE**

Diplomová práce

Brno 2008

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Marta Goňcová, CSc.

Vypracovala:
Anna Křivánková

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně dne 10.12.2008

.....

Poděkování:

V úvodu své práce bych chtěla poděkovat Martě Goňcové za vedení, ochotu, trpělivost a konzultace při vypracování této diplomové práce.

OBSAH:

ÚVOD	5
1. Z HISTORIE EVROPSKÉ INTEGRACE	6
1.1. OD ESUO K SMLouvĚ V NICE 2001	6
1.1. LISABONSKÁ SMLOUVA	9
2. INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE	15
2.1. RADA EVROPSKÉ UNIE	15
2.2. EVROPSKÁ KOMISE	16
2.3. EVROPSKÝ PARLAMENT	16
2.4. DALŠÍ INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE	18
3. POLITICKÉ STRANY V EVROPSKÉM PARLAMENTU	20
4. PROCES ROZŠÍŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE	31
4.1. POSLEDNÍ ROZŠÍŘENÍ EVROPSKÉ UNIE – 1.1.2007	31
4.2. DALŠÍ ROZŠÍŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE	34
5. VNITŘNÍ TRH EU	39
6. MIGRACE A VNITŘNÍ TRH EVROPSKÉ UNIE	46
7. CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE	51
8. UZNÁVÁNÍ KVALIFIKACÍ A DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ	62
ZÁVĚR	67
POUŽITÁ LITERATURA	69
ANOTACE	71

ÚVOD

Evropská integrace je komplikovaný proces, do kterého Česká republika vstoupila naplno v roce 2004. Zapojila se tak do právního systému vytvářeného od vzniku ESUO v roce 1951, ale také do prostoru volného pohybu zboží, kapitálu, osob.

Původním záměrem mé diplomové práce bylo postihnout hlavní problémy – politické, ekonomické a mezinárodní, které Evropskou unii čekají v budoucnosti a na které již nyní musíme reagovat i my. Poté, co jsem se seznámila s dokumenty, literaturou, internetovými stránkami k uvedené problematice, ukázalo se, že můj původní záměr daleko přesahuje rozsah i časové možnosti související s přípravou diplomové práce. Výsledkem je předkládaný text rozdělený do devíti kapitol, s hlavním důrazem na problematiku rozšiřujícího se evropského trhu práce.

První dvě kapitoly jsou úvodem k problematice, stručně rekapituluji historii evropské integrace a práci evropských institucí. Třetí kapitola je zaměřena na práci evropského parlamentu, na práci evropských politických stran.

Od čtvrté kapitoly začíná analýza hlavního tématu – problematiky evropského trhu práce. Samotná čtvrtá kapitola rekapituluje proces rozšiřování EU, současnou situaci a čekající kandidátské země, vyjednávací, podobně jako ČR, řadu dočasných omezení. Pátá kapitola je zaměřena na vnitřní trh EU, sleduje vývoj nezaměstnanosti, ale i problematiku zaměstnanosti v některých odvětvích (potřeba odborníků např. v informačních technologiích). Situaci může řešit řízená migrace pracovníků, a naopak situaci komplikuje volná migrace na evropském trhu práce, to jsou problémy, na které poukazují v šesté kapitole. I když situace v ČR je jiná, než v zemích jako je Francie a Německo, které jsou cílové země pro migrující pracovníky z členských zemí EU, ale zejména z mimoevropských zemí. Na problematiku cizinců v ČR je zaměřena sedmá kapitola. Osmá část se pak zastavuje u možností uznávání kvalifikace a dosaženého vzdělání, tak, aby byl zjednodušen pohyb na trhu práce.

Práce je pokusem poukázat na hlavní problémy, které souvisí s pohybem pracovních sil na evropském trhu práce.

1. Z HISTORIE EVROPSKÉ INTEGRACE

Po dvou světových válkách bylo nutné zabezpečit mír vítěznými mocnostmi a poraženými státy a vytvořit nový řád, který by byl založen na společných zájmech a na smlouvách zaručujících dodržování práva a rovnost všech států. 9. 5. 1950 bylo navrženo Robertem Schumanem¹, aby státy, které spolu donedávna válčily, založily Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO). Uhlí a ocel se tak měly prakticky i symbolicky změnit z významných vojenských surovin na nástroje usmíření a míru. Robert Schuman tímto navázal na původní myšlenku Jeana Monneta, francouzského ekonomického poradce a politika, který usiloval o evropskou integraci a předpokládal sloučení západoevropského těžkého průmyslu.

1.1. OD ESUO K SMLouvĚ V NICE 2001

SMLOUVA O ZALOŽENÍ EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ UHLÍ A OCELI

V Schumanově deklaraci z 9. 5. 1950 bylo navrženo vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), které bylo poté založeno Pařížskou smlouvou dne 18. 4. 1951.

Šest zakládajících států, kterými byly Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo, vytvořily mezi sebou společný trh uhlí a oceli. Cílem těchto zemí bylo zabezpečit po dvou světových válkách v Evropě mír a přivést vítězné i poražené státy ke spolupráci ve společných institucích jako rovnocenné partnery.

23. 7. 2002 uplynula platnost smlouvy o ESUO a na základě Protokolu připojeným ke Smlouvě o založení Evropského společenství se aktiva a pasiva ESUO převedla na Evropskou unii.

V poválečné Evropě byla ale nutné zajistit i celkovou hospodářskou prosperitu, proto byl následně vytvořen společný trh. Ten byl vytvořen na základě podpisu Římských smluv.

¹ Francouzský ministr zahraničních věcí v letech 1948 - 1952

ŘÍMSKÁ SMLOUVA

Šest zakládajících států ESUO podepsalo v Římě 25. 3. 1957 Smlouvu o založení Evropského hospodářského společenství (EHS). Současně byla podepsána Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom). Obě smlouvy se proto nazývají „Římské smlouvy“ a v platnost vstoupily 1. 1. 1958.

Evropské hospodářské společenství bylo založené na větším společném trhu. K 1. 7. 1968 byly mezi státy zrušena cla a v průběhu šedesátých let zahájily státy společnou politiku, zejména zemědělství a obchod.

Časem ale bylo nutné uvést Společenství do souladu s potřebami 90. let a přetvořit je na jedinou ekonomickou jednotku, tedy skutečný vnitřní trh bez hranic. Společný trh měl zajistit volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob. Dalším cílem bylo obnovení konkurenceschopnosti podnikatelských subjektů Evropského společenství. Vnitřní trh mělo zajistit podepsání Jednotného evropského aktu.

JEDNOTNÝ EVROPSKÝ AKT

1. 7. 1987 vstoupil v platnost Jednotný evropský pakt, podepsaný v Lucemburku.

Jednotný evropský akt vytvořil předpoklady k následnému vzniku jednotného vnitřního trhu a Evropské unie. Základem této smlouvy byla tzv. Bílá kniha Komise. Ta specifikovala opatření, která měla být realizována do konce roku 1992.

EHS vydalo v roce 1972 komuniké, podle kterého se chtělo do konce 70. let přeměnit v Evropskou unii. Ke konkretizování podoby ale došlo až v roce 1991 ve Smlouvě o EU, takzvanou Maastrichtskou smlouvou. Cílem bylo prohloubit integraci, reformovat evropské instituce a rozhodovací procedury a zrealizovat ekonomickou a monetární unii.

MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA

7. 2. 1992 byla podepsána Smlouva o Evropské unii a v platnost vstoupila 1. 11. 1993. Tuto smlouvu přijala Evropská rada složená z prezidentů a předsedů vlád členských států.

Vlády členských států se také dohodly na spolupráci v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky a v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Maastrichtská smlouva vytvořila přidáním mezivládní spolupráce novou strukturu se třemi pilíři. První pilíř je nadnárodního charakteru. Tím byla přenesena část národní suverenity jednotlivých členských států na orgány EU. Druhý pilíř se týká zahraniční a bezpečnostní politiky a obranných záležitostí. Ve třetím pilíři byla umístěna agenda soudní a policejní spolupráce.

AMSTERODAMSKÁ SMLOUVA

Některá ustanovení v zakládajících smlouvách a souvisejících právních aktech mění Amsterodamská smlouva. Změna se týkala obsazování Komise (v neprospěch velkých států), hlasování v Evropské radě, počtu poslanců v Evropské parlamentu a sankcí pro členské státy, které se neřídí základními zásadami EU a hrubě je porušuje. Prostřednictvím Amsterodamské smlouvy vstupuje v platnost i tzv. Schengenský prostor. Jeho kořeny sahají do roku 1984, kdy byla uzavřena Saarbrückenská dohoda mezi SRN a Francií v důsledku stávkové pohotovosti. O rok později vyústily tyto dohody v podpis Schengenské dohody mezi Německem, Francií a státy Beneluxu. Pomocí těchto dohod měly být vytvořeny zóny volného pohybu osob a zrušení kontrol na společných vnitřních hranicích a zavedení účinných kontrol na hranicích vnějších. Počet schengenských států se zvyšoval a narůstal i politický význam schengenské spolupráce, která se přesunula z mezivládní úrovně pod Evropskou unii prostřednictvím Amsterodamské smlouvy.

Amsterodamská smlouva byla podepsána 2. 10. 1997 a vstoupila v platnost 1. 5. 1999. tato smlouva rozšířila sdílenou suverenitu na více oblastí, jako je oblast občanských práv, a zavedla užší spolupráci v oblasti sociální politiky a politiky zaměstnanosti.

Součástí smlouvy jsou i Schengenské dohody, jejichž požadavky musí od 1999 přistupující státy plnit. 21. 12. 2007 vstoupila do schengenského prostoru i Česká republika a dalších osm nových členů EU. Byly zrušeny kontroly na pozemních hranicích mezi členskými státy EU.

Amsterodamskou smlouvu doplňovala Niceská smlouva, která zároveň měla připravit EU na zdvojnásobení počtu členů. Před přistoupením nových států do EU bylo potřeba celkových úprav a úpravu institucí.

Některé otázky odsunutě z Amsterodamské smlouvy se ale nepodařilo vyřešit ani v Nice. Jedná se o problematiku vztahů členských států a Unie, především oblast jejich kompetencí, upřesnění principu subsidiarity, vymezení Charty základních práv EU a také otázka evropské ústavy.

NICESKÁ SMLOUVA

26. 2. 2001 byla podepsána Smlouva z Nice a v platnost vstoupila 1. 2. 2003. Tato smlouva dále pozměnila ostatní smlouvy a zefektivnila systém rozhodování v EU tak, aby Unie mohla účinně fungovat i po dalším rozšíření. Reforma se týkala zejména orgánů EU. Vytvořena byla také tzv. konsolidovaná (úplná) znění původní Smlouvy o EU.

SMLOUVA O ÚSTAVĚ PRO EVROPU

V roce 2001 přijala v Laekenu Evropská rada tzv. Prohlášení o budoucnosti EU, které zahájilo kroky k vytvoření Smlouvy o ústavě pro Evropu. Smlouva o Ústavě pro Evropu měla být základním dokumentem EU, který by nahradil dosavadní systém několika smluv. Ústava vycházela z Římských smluv (1957) a Maastrichtské smlouvy (1992). Doplnovaly ji dvě novější smlouvy, Amsterdamská (1997) a Smlouva z Nice (2001). Tato smlouva také stanovovala, vzhledem k blížícímu se rozšíření o dalších 10 států, vyřešení otázek fungování EU. Na tyto otázky se po rozšíření měly zaměřit zástupci všech členských států.

Smlouva měla přinést reformy institucí Unie a zajistit transparentnější fungování, které se v poslední Smlouvě z Nice nepodařilo vyjednat. V říjnu 2004 byla schválena a podepsána předloha Smlouvy o Ústavě pro Evropu, avšak v platnost nevstoupila, protože nebyla na jaře 2005 ratifikována Francií a Nizozemím.

1.1. LISABONSKÁ SMLOUVA²

Jednání o ústavě EU obnovilo Německo. Výsledkem bylo podepsání Lisabonské smlouvy³ 13.12.2007 zástupci 27 zástupci členských států EU. Tato smlouva stávající

² Lisabonská smlouva – www.mvcr.cz

³ Čerpáno z europa.eu

dokumenty EU (Smlouvu o Evropské unii – tzv. Maastrichtská smlouva a Smlouvu o založení Evropského společenství – tzv. Římské smlouvy) mění, ale nenahrazuje je.

Za předpokladu, že ratifikační listiny všech členských států budou uloženy do konce roku 2008, vstoupí Lisabonská smlouva v platnost prvním dnem následujícího roku. Pokud se tak nestane, vstoupí v platnost prvním dnem měsíce následujícího po uložení poslední ratifikační listiny. V irském referendu už ale došlo k odmítnutí Lisabonské smlouvy, proto je jisté, že smlouva v platnost k 1.1.2009 nevstoupí.

Lisabonská smlouva zavádí funkci stálého předsedy Evropské rady a vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku, měla by posílit úlohu Evropského parlamentu a národních parlamentů a snaží se vymezit pravomoci mezi Unií a členskými státy.

Lisabonská smlouva by měla poskytnout Evropské unii odpovídající právní rámec a nástroje pro řešení situací, které přinese budoucnost a měla by naplnit očekávání občanů EU.

HLAVNÍ OBLASTI LISABONSKÉ SMLOUVY A JEJÍ OBSAH

Hlavní oblasti Lisabonské smlouvy jsou „demokratičtější a transparentnější Evropa“, „efektivnější Evropa“, „Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost“ a „Evropa jako globální aktér“.

Smlouva by měla posílit úlohu Evropského parlamentu i národních parlamentů. Tyto orgány si přímo volí občané sami, proto by se jim tím mělo dostat více možností, jak vyjádřit svůj názor. Také by mělo dojít k lepšímu vymezení pravomocí mezi EU a členskými státy.

Evropský parlament získá nové pravomoci ve vztahu k evropským právním předpisům, rozpočtu a mezinárodním smlouvám. Rozšířilo by se spolurozhodování Evropského parlamentu do nových oblastí, což zajistí rovnocenné postavení Evropského parlamentu vůči Radě. Rada je zástupcem členských států při schvalování většiny právních předpisů EU.

Zvýšení pravomocí národních parlamentů přinese jejich zapojení do činnosti EU zejména díky novému mechanismu sledování přijímání nových opatření unií. Nové by bylo i zavedení „občanské iniciativy“, kdy bude moci Komise vyzvat jeden milion občanů z většího počtu členských států k předložení určitých návrhů.

Smlouva poprvé výslovně uznává možnost členských států vystoupit z Evropské unie.

Zjednodušená by měla být i pravidla hlasování a rozhodovací postupy. Instituce EU by měla být modernizována a přizpůsobena 27 členům EU a měla by být zvýšená schopnost reagovat podle potřeby v prioritních oblastech. Akceschopnost by měla být zvýšena v oblastech, kterým je v současné době přikládán velký význam. Zejména jsou to oblasti boje proti terorismu a trestné činnosti. Další oblasti by se týkaly svobody, spravedlnosti a bezpečnosti. Částečně by se to týkalo i oblasti energetické politiky, změny klimatu, civilní ochrany, humanitní pomoci, veřejného zdraví, služeb obecného zájmu, výzkumu, územní soudržnosti, obchodní politiky, služeb obecného zájmu, sportu, cestovního ruchu a spolupráce správních orgánů.

Mělo by dojít také k účinnějšímu prosazování hodnot EU. Smlouva zakotvuje Listinu základních práv jako součást primárního evropského práva. Nové mechanismy by měly přispět k zajištění solidarity a lepší ochrany občanů. Smlouva činí Listinu právně závaznou. Toto se týká občanských, sociálních, politických a hospodářských práv.

Podle smlouvy by měly členské státy a EU jednat společně v duchu solidarity. Pokud by se některý z členských států stal cílem teroristického útoku nebo pohromy způsobené přírodou nebo člověkem. Solidarita je zdůrazněna i v oblasti energetiky.

EU by měla být lépe vybavena v boji s trestnou činností a terorismem, protože získá vyšší akceschopnost v oblasti bezpečnosti, svobody a spravedlnosti. Posílena by měla být i schopnost EU reagovat na ohrožení bezpečnosti občanů.

Rozhodování a hlasování v Radě kvalifikovanou většinou⁴ bude rozšířeno do nových oblastí, čímž by mělo dojít k zefektivnění a zrychlení. Od roku 2014 by se podle Lisabonské smlouvy počítala kvalifikovaná většina na základě dvojí většiny členských států a obyvatel. „Dvojí většiny bude dosaženo, pokud souhlas s návrhem vysloví 55 % členských států, které představují nejméně 65 % obyvatel unie.“⁵

Vytvořena by byla funkce předsedy Evropské rady, který by byl volen na dva a půl roku. Zavedena by byla přímá vazba mezi výsledky voleb do Evropského parlamentu a volbou předsedy Komise. Ve složení Evropského parlamentu by došlo ke snížení počtu europoslanců, který by nepřekročil 751. Jednu členskou zemi může zastupovat maximálně 96 poslanců a minimálně 6 poslanců. Českou republiku tak bude zastupovat od roku 2009 pouze 22 europoslanců namísto současných 24. Ve spolupráci by měla

⁴ Kvalifikovaná většina znamená počet hlasů zástupců Rady EU potřebných pro schválení. Od 1.1.2007 je kvalifikovaná většina určena jako 255 hlasů ze 345, což představuje 62% celkové populace EU.

⁵ Europa.eu, Lisabonská smlouva v kostce

být jasnější pravidla pro její posílení a také by byla stanovena jasnější finanční ustanovení.

EU by měla získat soudržnost jednotlivých složek evropské politiky vnějších vztahů při tvorbě a přijímání nových politik. Tím by mělo dojít k snazšímu prosazování evropských zájmů a hodnot ve světě.

Novou funkcí by byl představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Ten by byl současně i místopředsedou Komise. Jeho funkcí by bylo zajistit větší soudržnost, viditelnost a účinek vnější činnosti EU. Tomuto představiteli by poskytoval podporu nový Evropský útvar pro vnější činnost.

Architekti Lisabonské smlouvy hovoří v případě nepřijetí o institucionální krizi EU, její odpůrci mluví o konci národního státu. Otázkou je, nakolik dokáže stát samostatně čelit v neustále se rozrůstajícím a globalizačním světě. Další otázkou kolem Lisabonské smlouvy je v jaké míře se odlišuje od předešlého neúspěšného návrhu evropské ústavy a zda je slučitelná s ústavním systémem členských států.

RATIFIKACE LISABONSKÉ SMLOUVY

13.12.2007 podepsali v klášteře řádu sv. Jeronýma v Lisabonu vedoucí představitelé 27 členských států Evropské unie novou smlouvu EU. Jen pár dní poté ji jako první ratifikovalo Maďarsko a následovaly další státy.

Smlouvu již ratifikovalo 23 členských států.

V Polsku a Německu zatím nebyla ratifikace dokončena podpisem prezidenta.

Irsko zahájilo 8. 5. 2008 proces ratifikace Lisabonské smlouvy schválením v parlamentu. 12. 6. 2008 byla smlouva předložena irským občanům v referendu, které Lisabonskou smlouvu odmítlo. Ve většině volebních obvodů hlasovali voliči proti smlouvě. Další referendum už Irsko chystá, ale jeho datum nebylo přiblíženo. Podmínkou referenda jsou ústupky Irsku. Mezi ně by patřilo zachování místa komisaře pro Irsko. Místa komisaře by měla být Lisabonskou smlouvou snížena na dvě třetiny počtu členských států EU (při současném počtu 27 členských států to znamená 18 komisařů) a další výjimky by se týkaly oblastí jako umělé přerušování těhotenství, daní a vojenské neutrality.

Irsko je jedinou členskou zemí, kde se Lisabonská smlouva schvalovala referendem.

Státy, které ratifikovaly Lisabonskou smlouvu⁶:

1.	17. 12. 2007	Maďarsko
2.	29. 1. 2008	Slovinsko
3.	29. 1. 2008	Malta
4.	4. 2. 2008	Rumunsko
5.	7. 2. 2008	Francie
6.	21. 3. 2008	Bulharsko
7.	10. 4. 2008	Slovensko
8.	23. 4. 2008	Portugalsko
9.	24. 4. 2008	Rakousko
10.	24. 4. 2008	Dánsko
11.	8. 5. 2008	Litva
12.	8. 5. 2008	Lotyšsko
13.	29. 5. 2008	Lucembursko
14.	11. 6. 2008	Řecko
15.	11. 6. 2008	Finsko
16.	11. 6. 2008	Estonsko
17.	18. 6. 2008	Velká Británie
18.	3. 7. 2008	Kypr
19.	8. 7. 2008	Nizozemí
20.	10. 7. 2008	Belgie
21.	15. 7. 2008	Španělsko
22.	31. 7. 2008	Itálie
23.	21. 11. 2008	Švédsko

V České republice o otázce přijetí Lisabonské smlouvy jednal Parlament ČR, kde byla smlouva schválena a pokračovala do Senátu. Ten ji doporučil k projednání k Ústavnímu soudu. 25. a 26. 10. 2008 byla Lisabonská smlouva předložena Ústavnímu soudu, který ji přezkoumal a poté rozhodl, že Lisabonská smlouva není v rozporu s Ústavou ČR.

Ústavní soud ale nehodnotil dokument jako celek, ale pouze některé části smlouvy dostal konkrétní argumenty. Proto bude možné podat znovu návrh na posouzení souladu jiné části smlouvy.

Soud se zabýval těmito oblastmi: předání některých pravomocí na evropskou úroveň, způsob uznání Listiny základních práv EU a její právní závaznosti pro Česko, možnost měnit způsob rozhodování v Radě EU z jednomyslného a na většinový. To znamená

⁶ Údaje z europa.eu

ztráta práva veta pro členské státy, konkrétně „členské státy ztrácejí právo veta ve 181 oblastech právní regulace namísto dosavadních 137“⁷ Právo veta se týká jak politických, tak ekonomických oblastí. Lisabonská smlouva byla znovu projednávána parlamentem ČR dne 9. 12. 2008. Výsledkem bylo odložení schvalování Lisabonské smlouvy na 3. 2. 2009.

⁷Časopis Revue politika, duben 2008, Miroslav Škaloud

2. INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE

Předpisy a politiky EU obecně jsou výsledkem rozhodnutí institucionálního trojúhelníku, který tvoří Rada (zastupující vlády členských států), Evropská komise (orgán nezávislý na vládách členských států, který prosazuje kolektivní evropský zájem) a Evropský parlament (zastupující občany).

Instituce EU se až do dnešní podoby vyvinuly postupně a nyní mají níže uvedenou podobu.

2.1. RADA EVROPSKÉ UNIE

Rada Evropské unie funguje od roku 1974 a je hlavním rozhodovacím orgánem EU. Radu EU tvoří ministři vlád členských zemí EU a zasedání Rady EU se účastní jeden ministr z každé členské země EU, podle zasedání.

Rada EU má legislativní pravomoc, kterou v rámci spolurozhodování sdílí s Evropským parlamentem. Dále nese odpovědnost za přijetí rozpočtu EU a uzavírá mezinárodní dohody vyjednané Komisí. Rovněž řeší naléhavé mezinárodní problémy v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Rada EU se setkává čtyřikrát do roka a v jejím čele je prezident nebo předseda vlády země, která v daném období předsedá Radě EU.

Členské státy EU se každých šest měsíců střídají v předsednictví Rady EU. Pořadí stanovila Rada EU pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy na zasedání v roce 2004. Střídání zemí bylo určeno podle velikosti zemí a geografické polohy. Pořadí je zatím určeno do roku 2020. Země která předsedá Radě EU odpovídá za program jednání Rady a svolává a řídí zasedání Rady. Zprostředkovává kompromisy mezi členskými státy a podporuje přijímání legislativních a politických rozhodnutí. Tento stát také zastupuje Radu EU při jednání s ostatními institucemi EU. Další funkcí je reprezentace společenství v zahraničí a vystupování jako mluvčí EU ve vztazích k třetím zemím nebo mezinárodním organizacím. Fungování práce Rady EU na všech úrovních napomáhá generální sekretariát. Vysokým představitelem zahraniční a bezpečnostní politiky je generální tajemník. Jeho funkce pomáhá koordinovat činnost EU na světové scéně. Lisabonská smlouva tuto funkci nahrazuje funkcí ministra zahraničních věcí EU.

Po předsednictví Francie se k 1. 1. 2009 se předsednictví ujme Česká republika. 1. 7. 2009 předá předsednictví Švédsku.

Jako motto českého předsednictví byl zvolen slogan „Evropa bez bariér“. Bariéry jsou myšleny jak uvnitř Evropy, tak i směrem navenek. Bariéry uvnitř Evropy jsou zejména v nedůsledném uplatňování čtyř svobod, které se týkají volného pohybu osob i služeb. Bariéry navenek označují skutečnou liberalizaci obchodu EU s třetími zeměmi. Toto heslo má doprovázet celé české předsednictví. Vláda dále označila šest aktuálních oblastí, které bude chtít prosazovat. Jako prioritou číslo jedna byla označena oblast konkurenceschopnosti a čtyř svobod (volný pohyb služeb, pracovníků, zboží a kapitálu a také otevřeného obchodu se světem). Další priority nejsou řazeny podle důležitosti. Objevují se zde aktuální otázky jako problém energetiky, reforma unijního rozpočtu, budoucnost zemědělské politiky, další rozvoj prostoru svobody a bezpečí a práva. Hlavními programovými okruhy českého předsednictví jsou konkurence schopnost, čtyři svobody a liberální politika.

2.2. EVROPSKÁ KOMISE

Evropská komise je hlavní výkonný orgán, který zastupuje společné zájmy EU. má právo navrhnout nové právní předpisy a stará se o řádné uplatňování politik EU.

Evropská komise je nezávislá na vnitrostátních vládách. Její úlohou je zastupovat a prosazovat zájmy EU jako celku. Přípravuje návrhy nových evropských zákonů, které předkládá Evropskému parlamentu a Radě. Komise je odpovědná za provádění rozhodnutí Parlamentu a Rady, to znamená řízení každodenního chodu EU.

Členové Komise jsou jmenováni na pět let. Od roku 2004 má v Komisi každý členský stát jednoho komisaře. Komisi asistuje úřad složený z 36 generálních ředitelství a útvarů zejména v Bruselu a Lucemburku.

2.3. EVROPSKÝ PARLAMENT

Evropský parlament je volený orgán, který zastupuje občany EU. Úkolem Parlamentu je dohled nad činností EU, podílení se na legislativním procesu a může ovlivňovat rozpočet EU.

V roce 1976 byl Radou Evropského společenství přijat Akt k zavedení všeobecných přímých voleb poslanců Shromáždění. Po jeho ratifikaci začaly politické strany

v jednotlivých členských státech svou činnost koordinovat a zakládat nadnárodní centrály a přípravy na první volby do Evropského parlamentu, které se konaly ve dnech 7. – 10. 6. 1979. Ve volbách měly největší podíl strany sdružené pod frakcí Evropské lidové strany a Evropské socialistické strany.

Politické frakce vznikaly už ve Shromáždění ESUO. Na konci 50. let se ale na evropské politické rovině objevovaly pouze tři politické skupiny. Socialisté (sociální demokraté), křesťanští demokraté a liberálové.

Evropské politické spektrum se začala více členit až v polovině 60. let. 1965 se vytvořila frakce, která na sebe navázala konzervativně orientované strany. V roce 1975 byly založeny skupiny komunistických a levicových stran. Od roku 1984 se vyskytovala uskupení, která pod měnicími se názvy zastřešovala rozmanité strany pravicového zaměření. Samozřejmě také docházelo k různým přeskupováním, proměnlivého stranicko-politického složení a modifikací názvů jednotlivých politických skupin.

Volby se konají vždy po pěti letech. Poslední volby do Parlamentu se konaly v červnu 2004 a nynější parlament má 785 členů ze všech 27 zemí EU. Předsedou EP byl v roce 2007 zvolen Hans-Gert Pöttering a tuto funkci bude vykonávat až do voleb v roce 2009. Plenární zasedání Parlamentu se obvykle konají ve Štrasburku, ostatní zasedání v Bruselu. Generální sekretariát sídlí v Lucemburku a Bruselu.

Z České republiky získaly mandát v Evropském parlamentu strany Občanská demokratická strana (ODS – 9 mandátů), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM – 6 mandátů), SNK sdružení nezávislých a Evropští demokraté (SND-ED – 3 mandáty), Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL – 2 mandáty), Česká strana sociálně demokratická (ČSSD – 2 mandáty) a NEZÁVISLÍ (NEZ – 2 mandáty). Celkem má Česká republika v Evropské parlamentu 24 poslanců.

2.4. DALŠÍ INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE

Poradní instituce

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

Evropský hospodářský a sociální výbor se skládá ze zástupců hospodářských a sociálních organizací zastupujících občanskou společnost. Vydává pro orgány poradní stanoviska, zejména v rámci legislativního postupu. Evropský parlament, Rada nebo Komise se s ním radí před přijetím velkého množství právních aktů týkajících se vnitřního trhu, vzdělávání, ochrany spotřebitele, životního prostředí, regionálního rozvoje a sociální sféry.

Maximální počet Hospodářského a sociálního výboru je 350 členů, současný Výbor má 344 členů. Členové jsou jmenováni Radou na období čtyř let s možností obnovení mandátu. Současné funkční období je od roku 2004 do roku 2008.

VÝBOR REGIONŮ

Výbor regionů se skládá ze zástupců regionálních a místních samosprávných celků, které byly navrženy členskými státy a jmenováni Radou na čtyřleté období. Parlament, Rada a Komise se s ním radí o otázkách dotýkajících se regionálních a místních zájmů, zejména vzdělávání, veřejného zdraví, hospodářské a sociální soudržnosti. Výbor rovněž může vydávat stanoviska z vlastní iniciativy.

Výbor regionů byl zřízen podle Smlouvy o Evropské unii v roce 1994. Výbor má celkem 344 členů. Počet zástupců z každého členského státu přibližně odráží počet obyvatelstva. ČR má 12 zástupců stejně jako Belgie, Bulharsko, Maďarsko a Nizozemsko. Největší počet zástupců má Francie, Itálie, Německo a Spojené království (24 členů) a nejméně Malta (5 členů).

Banky EU

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA (ECB)

Ovlivňuje měnovou politiku eurozóny. Její sídlo je ve Frankfurtu nad Mohanem. Základním cílem ECB je zachování cenové stability. ECB pracuje naprosto nezávisle.

EVROPSKÁ INVESTIČNÍ BANKA posiluje hospodářské sjednocování a sociální soudržnost a sídlí v Lucemburku.

EVROPSKÁ BANKA PRO OBNOVU A ROZVOJ poskytuje pomoc zemím v transformaci a sídlí v Londýně.

Kontrola příjmů výdajů

ÚČETNÍ DVŮR

Účetní dvůr provádí kontrolu účetnictví Evropské unie. Přezkoumává legalitu a řádnost příjmů a výdajů rozpočtu Unie a přesvědčuje se o řádnosti finančního řízení. Každý členský stát je v něm zastoupen jedním svým státním příslušníkem, která je jmenován na období šesti let.

Soudní systém EU

SOUDNÍ DVŮR

Soudní dvůr Evropské unie sídlí v Lucemburku. Skládá se z jednoho soudce z každé země EU a z osmi generálních advokátů. Soudci jsou jmenováni za základě společné dohody vlád členských států na období šesti let s možností opětovného jmenování na další období.

Úkolem soudního dvora je zajistit dodržování právních předpisů EU a správný výklad smluv a jejich uplatňování. Do jeho působnosti spadají spory mezi členskými státy, mezi Uníí a členskými státy, mezi orgány a mezi soukromými osobami a Uníí.

EVROPSKÝ OMBUDSMAN

Evropský ombudsman vyšetřuje stížnosti týkající na špatný postup institucí a orgánů EU. Jeho úkolem je právní pomoc občanům.

Tato funkce byla zřízena na základě Maastrichtské smlouvy a je jmenována Evropským parlamentem. Funkční období evropského ombudsmana je pět let s možností opakovaného jmenování. Od roku 2003 je Evropským ombudsmanem Nikiforos Diamandouros.

3. POLITICKÉ STRANY V EVROPSKÉM PARLAMENTU

V českém jazyce se setkáváme s určitými problémy při přesném pojmenování těchto subjektů tak, aby byli dostatečně odlišeni od stran na národní úrovni. Setkáváme se s označením „evropské strany“ nebo „evropské politické strany“, také s pojmenováním „politické strany na evropské úrovni“ a „panevropské strany“. Tento problém existuje i v některých dalších jazycích. Z názvu „evropská politická strana“ ale můžeme mít dojem, že se jedná o politické strany působící v evropských národních systémech. Vhodným názvem by mohl být název „eurostrana“, ovšem tyto subjekty jsou vázány na EU, ale pojem Evropa je širší než EU, i když ztotožnění EU s Evropou je poměrně časté.

Základem vzniku eurostran jsou strany na národní úrovni a jejich snaha vstoupit do evropských struktur. Národní strany jsou nuceny hledat si evropské partnery. „Politickou stranu lze v nejobecnější rovině definovat jako trvaleji existující seskupení osob, které se shodnou na určitých základech, společných idejích, zájmech a cílech a usilují o to, aby získaly nebo udržely politickou moc.“⁸ Národní politické strany mají jednu z nejvýznamnějších rolí v politických systémech. Významně ovlivňují zahraniční politiku státu a mezinárodní vztahy tím, že jsou v kontaktu se subjekty ze zahraničí. Proces europeizace ovlivňuje politiku na nejrůznějších úrovních, jako je programový obsah, organizace strany nebo zaujetí pozice k EU. Každá strana řeší otázku jak se postavit k evropské integraci. Tento postoj není jen prizmatem zahraniční politiky, ale i vnitřní politikou. Politická strana se politickými střety a procesy účastní jak „evropské“ politiky, tak i mezinárodních a evropských organizací. Strany jsou zároveň ovlivňovány i evropským a mezinárodním prostředím. Postoje strany k evropské integraci ovlivňuje její základní ideologie, veřejné mínění, frakcionalismus, stranická soutěž, transnacionální vazby a vývoj integrace. Pro každou národní stranu členských i kandidátských zemí je důležité, aby si našli politické partnery na stranicko-politické evropské úrovni. V kontaktu politických stran hraje roli příslušnost ke stranické rodině. V různých evropských zemích se vyvinuly strany se stejnou či příbuznou identitou. Rozeznáváme tři stupně spolupráce - kontakt, kooperace a integrace. Podstatné ukazatele pro přenos autonomie z jednotlivých stran na společnou rovinu jsou

⁸ Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P.: Eurostrany, Brno, Barrister & Principal, 2007, str. 13

organizační, finanční a procesní pravidla. Jde o způsob reprezentace jednotlivých stran, míra zdrojů, kterými strany disponují a regulace konfliktů při společně řešených rozhodnutích.

Eurostrany nejsou z politického hlediska to samé jako politické strany na národní úrovni, proto pro ně nejde použít stejnou definici rozšířenou na evropskou úroveň. Eurostrany nesdružují fyzické osoby, jako je tomu u běžných stran na národní úrovni. Jsou sdruženy ze stran členských zemí EU.

Každá strana musí mít stálou organizační strukturu v evropském rámci, tzn. alespoň na úrovni stálých sekretariátů. Strana nemusí sdružovat strany ze všech členských zemí, ale mělo by se jednat o strany ideově příbuzné, z jedné stranické rodiny. Charakter eurostrany by neměl být nijak omezen (geograficky, jazykově), ale její obsah by měl být celoevropský, ne tedy pouze z určité suboblasti.

Hlavním orgánem eurostran je zpravidla kongres (orgán může mít i jiný název), na kterém se po určitém období scházejí delegace všech členských stran. Tento kongres určuje základní programové směřování eurostrany. Dále se několikrát do roka scházejí zástupci členských stran na radě eurostran. Zde se zveřejňují stanoviska k aktuálním politickým problémům a oblastem. Každá strana má předsedu a funkcionáře, kteří stranu na veřejnosti prezentují. Jejich pravomoci jsou především administrativní.

„Eurostrany jsou organizace s evropskou působností, které sdružují politické strany z několika zemí Evropské unie a případně i dalších evropských zemí. Tyto členské strany jsou si ideově blízké a společně prosazují své zájmy. Při své činnosti disponují konzistentní organizační strukturou.“⁹

EVROPSKÝ SYSTÉM POLITICKÝCH STRAN

Rozvoj stranicví na evropské úrovni vytváří i předpoklady pro existenci příslušného systému politických stran. Podle některých definic se ale rozumí stranickým systémem „strukturální složení souhrnu politických stran ve státě“, nebo nutnost stran systému podílet se na účasti soutěže o exekutivní moc.

„Ve stranickém systému se musí jednat o souhrn stran, které mezi sebou soutěží a mají určité relevantní vzájemné vazby, tzn. že by u nich mělo existovat vědomí vzájemné konkurence a ke vzájemné soutěži by měl existovat určitý vymezený prostor.“¹⁰

⁹ Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P.: Eurostrany, Brno, Barrister & Principal, 2007, str. 24

¹⁰ Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P.: Eurostrany, Brno, Barrister & Principal, 2007, str. 218

V systému stran mají mezi sebou strany vzájemné vztahy. Stranické systémy jsou na různých úrovních, rozdílů jsou dány institucionálními rámcovými podmínkami a na základě vlivu společenských konfliktů. Stranické systémy se hodnotí z hlediska funkce, nebo z hlediska struktury. Z hlediska struktury se dělí podle srovnávání struktury stranického systému a podle zkoumání změn stranického systému. Z funkcí se hodnotí funkce reprezentační, legitimační, rekrutování elit, integrační a inovační funkce.

Na politický systém má vliv institucionální struktura ve které systém existuje. Evropská struktura stranického systému má různé typy institucí a orgánů, ve kterých působí. Projevuje se hlavně v Evropském parlamentu, ale také v Evropské radě, Komisi, Radě ministrů i v poradních orgánech. Zde se projevuje spíše působení národních stran než přímé působení eurostran. Na politiku EU mají vliv i národní parlamenty a vnitřní správní složky jednotlivých zemí. Na evropskou politiku mají vliv volby na národní úrovni, protože na jejich základě vysílají své zástupce do Evropského parlamentu, Evropské rady, Rady ministrů a často i do Komise. Politický systém EU nevychází ani z parlamentu vlády, ani z nejsilnější stranické frakce či koalice v Evropském parlamentu.

V institucionálním systému EU působí strany v evropských zemích, které jsou seskupeny do stranických rodin, eurostrany a obdobné organizace, politické skupiny v Evropském parlamentu a frakce v orgánech dalších evropských organizacích. „Strany na národní úrovni jsou v podstatě základními složkami evropského stranictví.“¹¹ Strany na národní úrovni určují politiku vlád členských zemí EU a dalších evropských organizací. Rozhodují o dění v eurostranách a v různých parlamentních a kvaziparlamentních orgánech. Díky příslušnosti k určité stranické rodině získávají i evropskou dimenzi. Síla jednotlivých rodin může výrazně ovlivňovat evropskou politiku. Eurostrany mají symbolický i reálný význam při formulování evropské politiky. Symbolický význam je takový, že strana na národní úrovni dává najevo svoji účast v eurostranách jistou identitu s EU i tehdy, pokud jsou k EU kritické, nebo nesouhlasí s některými aspekty. Reálně eurostrany přispívají k alespoň částečné koordinaci politik členských stran a jejich reprezentantů.

Politické strany a stranické rodiny se transformují do své podoby na základě společenských zájmů v rámci společenských konfliktů. V soudobé Evropě můžeme vymezit tyto hlavní stranicko-politické rodiny: křesťanskodemokratickou

konzervativní

¹¹ Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P.: Eurostrany, Brno, Barrister & Principal, 2007, str. 223

sociálnědemokratickou/socialistickou
zelenou
etnickou a regionální
krajně levicovou
krajně pravicovou.

Typy stranických rodin odpovídají rozložení sociálně politickým proudům v Evropě. Evropský stranický systém má proti národnímu politickému systému omezený rozsah funkcí. Vládní koalice EU není volena v jednotlivých volbách, ale je závislá na poměrech v národních stranických systémech v době parlamentních voleb.

Země střední a východní Evropy nemají v Evropském parlamentu příliš velký vliv. Tyto země mají poměrně nestabilní stranické systémy a to se odráží i v přesunech v rámci politických skupin Evropského parlamentu. V předsednictvích politických skupin a eurostran mají země východní a střední Evropy reálný vliv na utváření postojů a politiky skupin v Evropském parlamentu.

POLITICKÉ STRANY NA EVROPSKÉ ÚROVNI

EVROPSKÁ LIDOVÁ STRANA

EUROPEAN PEOPLE'S PARTY - EPP

Evropská lidová strana – Federace křesťanských demokratů Evropského společenství, byla založena v roce 1976 v Lucemburku. Předsedou za Evropskou lidovou stranu byl belgický politik a autor řady návrhů v rámci procesu prohlubování evropské integrace Leo Tindemans. Zakládající mi členy EPP se staly německá Křesťanskodemokratická a bavorská Křesťanskosociální unie, vlámská Křesťanská lidová strana, valonská Křesťanskosociální strana, francouzské Centrum sociálních demokratů, irská Fine Gael, italská Křesťanská demokracie a lucemburská Křesťanskosociální lidová strana. Tato strana vznikla spojením křesťanskodemokratické stranické rodiny. V průběhu vývoje integrovala tato strana i konzervativní stranické rodiny a další ideologicky spřízněné strany.

EPP se stala eurostranou s největším počtem členů. Společně s ELDR a PES dosáhla nejvýraznějších výsledků. EPP má právní formu mezinárodního neziskového sdružení a sídlem EPP je Brusel.

EPP má mezi eurostranami nejširší členskou základnu a dokázala vybudovat nejlepší síť kontaktů také v zemích, které k Unii zatím nepatří, a to ani jako kandidátské země.

Členskou stranou EPP je z České republiky Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová. Status pozorovatele získala 6.12.1996, přidružené členství získala 1.10.1998 a plnoprávným členem je od 1.5.2004. KDU-ČSL zaujímá vůči EU vstřícný postoj a podporuje další prohlubování integrace a rozšiřování EU na Balkán.

Bývalou členskou stranou EPP je Unie svobody (US). Ta měla statut přidružené strany k EPP, vstoupila 11.12.1998 jako pozorovatel, statut přidružené země získala 9.11.2000 a vystoupila 27.3.2004.

EVROPSKÁ DEMOKRATICKÁ UNIE

EUROPEAN DEMOCRATIC UNION – EDU

EDU vznikla ze stran, které se nechtěly smířit s neustálým blokováním vstupu britských, francouzských a skandinávských konzervativců do EDUC (Evropská unie křesťanských demokratů). Strany Rakouská lidová strana, Konzervativní lidová strana z Dánska, Národní koaliční strana z Finska, francouzské sdružení pro republiku, německá Křesťanskodemokratická unie a její sesterská bavorská Křesťanskosociální unie, norská konzervativní Høyre (Pravice), portugalský Demokratický a sociální střed, švédská Umírněná sjednocená strana a britská Konzervativní strana se rozhodly svou spolupráci institucionalizovat do podoby stálé organizace. V roce 1978 se z tohoto podnětu zrodila Evropská demokratická unie.

V evropském politickém prostoru dochází k prolínání konzervativních a křesťanskodemokratických struktur, což se projevuje v Evropské demokracii – EDU. Tato strana sama sebe označovala jako „pracovní společenství konzervativních, křesťanskodemokratických a nekolektivistických stran“. Část konzervativních stran se začala angažovat ve skupině Unie pro Evropu národů (UEN) a v jí blízké eurostraně Aliance pro Evropu národů (AEN).

Část konzervativních stran vstoupila do Evropské lidové strany, nebo alespoň do politické skupiny EPP-ED. Několik konzervativních stran vazby na EPP a její skupinu EPP-ED odmítlo a vytvořily si vlastní struktury. Malá část se pak projevila s některými formacemi, které jsou sporně řazeny do vymezovaného typu nové populistické pravice, především v rámci Aliance pro Evropu národů a její politické skupiny Unie pro Evropu národů.

Členskou stranou EDU je i Občanská demokratická strana, která vstoupila do EDU dnem vstupu ČR do EU. ODS odmítá euroústavu a k EU zaujímá rezervovaný, tzv. eurorealistický postoj.

Bývalou členskou stranou je Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. Do EDU vstoupila 30.8.1990 a důvodem vystoupení bylo v červnu 1997 neplacení příspěvků. Mezi bývalé členy patří i Křesťanskodemokratická strana (KDS), ta byla členem od 30.8.1990 do roku 1995 a strana Občanská demokratická aliance (ODA), která byla členem od 1.10.1992 do roku 2001.

EVROPSKÁ SOCIÁLNĚDEMOKRATICKÁ STRANA PARTY OF EUROPEAN SOCIALISTS – PES

Evropská sociálnědemokratická strana vznikla v roce 1992 na kongresu v Haagu. Vytvořily ji strany bývalé Konfederace socialistických stran Evropských společenství (CPS), spolu se Švédskou sociálnědemokratickou dělnickou stranou a Finskou sociálnědemokratickou stranou – a italskou Stranou demokratické levice v roce 1992.

Tato strana v sobě spojuje strany náležející k socialistické/sociálnědemokratické stranické rodině. Tato strana je po celou dobu jasně vymezena, proto v ní jen málo stran měnilo svou orientaci, opouštělo ji, nebo se dodatečně přidávali. Přítomnost jejich členů je ve všech členských zemích EU. PES prošla nejdelším vývojem a získala nejvíce členů. Také je homogennější než ostatní strany a ve většině zemí Evropy ji zastupuje pouze jedna relevantní politická strana. Po rozšíření měla PES určité potíže s hledáním partnerů v nových demokraciích. Důvodem je oslabená pozice levice ve východní části kontinentu a také v déletrvajícím zapojování postkomunistických stran do evropských socialistických struktur. Tento problém se ale podařilo překonat a dokonce vzrostl počet zemí, kde se k ní hlásí více politických stran než jedna.

„PES tradičně drží spolu s EPP pozici strany s nejsilnějším zastoupením v Evropské radě, Evropské komisi a Evropském parlamentu.“¹²

Členskou stranou PES je i Česká strana sociálně demokratická. Ta měla od roku 1995 statut pozorovatele, v březnu 1999 získala plnoprávné členství. ČSSD souhlasí se současnou podobou evropské integrace a je ochotna k dalšímu vzájemnému sladování politiky a legislativy České republiky a EU.

¹² Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P.: Eurostrany, Brno, Barrister & Principal, 2007, str. 84

EVROPSKÁ LIBERÁLNÍ, DEMOKRATICKÁ A REFORMNÍ STRANA EUROPEAN LIBERAL DEMOCRATIC AND REFORM PARTY – ELDR

Na kongresu Liberální internacionály v Lucemburku byl ustaven přípravný výbor, který vypracoval návrh stanov pro vytvoření federace evropských liberálů. Tyto stanovy byly schváleny během zasedání Liberální internacionály ve Florencii v roce 1974. Dva roky trvalo, než stanovy ratifikovaly všechny zakládající národní strany, proto se datem založení Federace evropských liberálů a demokratů stal rok 1976.

Liberalismus staví na první místo svobodu. Existuje několik základních směrů, jako např. klasický, sociální nebo konzervativní. Této straně náleží pozice třetí nejsilnější evropské nadnárodní stranické struktury. Liberálové stojí v čele národních vlád v Belgii, Estonsku, Finsku a Dánsku. Tato strana má strategické místo ve středu evropského politického spektra.

Mezi členské země patří i Občanská demokratická aliance, která vstoupila do ELDR v prosinci 2001. Tato strana podporuje integraci Evropy.

Mezi bývalé členy patří i strana Svobodní demokraté se statutem přidružený člen, která vstoupila v roce 1994.

EVROPSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA EUROPEAN DOMOCRATIC PARTY - EDP

Existuje od roku 2004, kdy narostl počet nadnárodních politických subjektů. V současnosti se blíží stranám liberálním. Její členové pocházejí z politických stran, které se dříve hlásily k organizacím křesťanskodemokratické a liberální rodiny.

Tato strana má minimální počet členských stran, proto odchod každé ze stran by znamenal její potenciální zánik. Tím tuto stranu nelze považovat za stabilní etablovanou eurostranu.

Mezi členské strany patří česká strana Cesta změny, která vstoupila v roce 2004.

EVROPSKÁ STRANA ZELENÝCH EUROPEAN CO-ORDINATION OF GREEN PARTIES – EGP

Po evropských volbách v roce 1984 byla v belgickém Lutychu založena organizace v názvem Evropská koordinace stran zelených. Na jejím vzniku se podílely strany z Velké Británie, Německa, Francie, Švédska, Rakouska, Irska a Belgie.

EGP je integrační subjekt ekologických stran. Tato strana byla posílena skutečností, že její členské strany se prosadily alespoň na určitou dobu do vlád celé řady evropských

států. EGP má členy ve všech členských státech EU a v drtivé většině dalších států Evropy. Ve státech střední a východní Evropy nemají ale strany zelených výraznější parlamentní a vládní zastoupení.

Evropští zelení se původně stavěli k integraci negativně, ale tento postoj se obrací ke kladnému. Stejně tak integraci podporují lidovci, liberálové a sociální demokraté.

Mezi členské strany patří i Strana zelených z ČR. Ta vstoupila v roce 1997. Strana zelených ČR se přibližuje k západoevropským stranám.

EVROPSKÁ SVOBODNÁ ALIANCE

EUROPEAN FREE ALLIANCE – EFA

O vznik EFA v roce 1981 se nejvíce přičinila VU (Lidová unie), která jí poskytovala důležité administrativní zázemí při dalším vývoji.

EFA má společnou politickou skupinu se zelenými. Pozice EFA v evropském stranickém spektru je relativně slabá. Tyto strany jsou označovány jako etnické či regionální. Mnoho z těchto stran je začleněna do "světonázorně" orientovaných eurostran a dalších transnacionálních uskupení. EFA je v pozici, která nereprezentuje určitou stranickou rodinu. Sdružuje velké množství subjektů, které jsou ale většinou zcela bezvýznamné. Pro velké a významné regionální strany je výhodnější participovat na činnosti velkých, ideově vymezených evropských formací.

Členskou stranou je strana Moravané, která vstoupila v roce 2006.

STRANA EVROPSKÉ LEVICE

PARTY OF THE EUROPEAN LEFT – PEL

V roce 2004 se v Římě konal ustavující kongres této eurostrany. Vznik strany provázely ideové spory. To vedlo k tomu, že některé významné dogmatické komunistické strany se do základní PEL nezapojily, nebo i přes účast na vzniku nepřijaly plné členství.

Východní komunismus	Eurokomunismus
Útlak	Demokracie
Panství vlastní strany	Demokratická cesta k socialismu
Posílení východního bloku	Rozpuštění vojenských bloků
Žádný prostor pro církve	Spolupráce s církvemi
Potlačování umělců	Svoboda umělců
Neomylnost, dogmatismus	Rovnocenná spolupráce různých pol. proudů

Luke March a Cas Muddle realizovali zřejmě nejkomplexnější výzkum pojmu radikální levice. Definují ji na základě toho, že:

odmítá základní socioekonomickou strukturu soudobého kapitalismu a jeho hodnot a praxe

obhájí alternativní ekonomické a mocenské struktury zahrnující zásadní redistribuci zdrojů od existujících politických elit.

V roce 2004 vstoupila mezi plnoprávné členské strany a politické organizace PEL Strana demokratického socialismu ČR.

Od roku 2004 patří mezi strany a organizace se statutem pozorovatele Komunistická strana Čech a Moravy.

KRAJNĚ PRAVICOVÉ STRUKTURY NA EVROPSKÉ ÚROVNI

Krajně pravicové skupiny spojuje společný důraz na národní zájmy, ochranu „tradičního“ obyvatelstva před negativními důsledky imigrace ze třetího světa, odpor vůči zneužívání výdobytků sociálního státu, tvrdá trestní politika, odpor vůči soudobé evropské integraci, která je chápána jako levicový projekt.

V krajní pravici je celá řada subtypů stran.

Řada krajně pravicových stran uznává jistou „evropskou identitu“, ale vztah k soudobé EU je zpravidla negativní, z důvodů nekontrolované imigrace, šíření rozkladných postmoderních hodnot apod.

„Centrální ideologií je „euronacionalismus“, který slibuje lidová společenství a kultury bez cizineckého vlivu v „životním prostoru Evropa““.¹³

Jean Marie Le Pen založil 3.1997 organizaci Euronat – sdružení evropských nacionalistů. Tato organizace nemá přímou vazbu na Evropský parlament.

Ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004, nedosáhla Euronat výraznějších úspěchů.

V Euronatu je zastupující členskou stranou z ČR Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa a Republikáni Miroslava Sládka.

Mezi pravicové členské strany a přidružená uskupení patří česká strana Národní sjednocení.

Od roku 2003 existuje transnacionální organizace seskupující většinou malé neofašistické a transnacionalistické autoritářské subjekty s názvem Evropský národní

¹³ Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P.: Eurostrany, Brno, Barrister & Principal, 2007, str. 169

front – ENF. Členy jsou menší strany i nestraničná seskupení, které nedosahují výraznějších volebních úspěchů. ENF prosazuje Evropu svobodných národů. Odmítá kulturní globalizaci, nekontrolovanou imigraci a vstup Turecka a Izraele do EU, diktát USA, bojuje proti potratům a homosexuálním manželstvím.

EU DEMOKRATÉ A ALIANCE NEZÁVISLÝCH DEMOKRATŮ

Specifickou stranickou rodinou je rodina, které jsou vymezeny strany jako antievropské, euroskeptické, anti-EU apod. Dominantním prvkem politiky těchto stran je kritika EU. Svoje struktury vytvářejí jak na půdě Evropského parlamentu, tak i mimo EU. Pro tyto strany se vžil pojem euroskepticismus, nebo se také používá označení anti-EU. Je paradoxem, že tyto strany dosahují vysokého zisku ve volbách do Evropského parlamentu.

Vytvořily se i celoevropské anti-EU sítě a organizace. Mezi nejvýznamnější patří TEAM (The European Anti Maastricht Alliance). Vznikla v roce 1992. Subjekty TEAM pokrývají širokou škálu politického spektra.

TEAM odmítá budování centralizovaného evropského federálního státu a ztrátu kontroly občanů nad rozhodováním.

Politické skupiny Evropského parlamentu:

[EPP-ED SKUPINA EVROPSKÉ LIDOVÉ STRANY A EVROPSKÝCH DEMOKRATŮ](#)

[PES SKUPINA SOCIÁLNÍCH DEMOKRATŮ V EVROPSKÉM PARLAMENTU](#)

[ALDE SKUPINA ALIANCE LIBERÁLŮ A DEMOKRATŮ PRO EVROPU](#)

[UEN SKUPINA UNIE PRO EVROPU NÁRODŮ](#)

[Zelení/EFA SKUPINA ZELENÝCH A EVROPSKÉ SVOBODNÉ ALIANCE](#)

[GUE/NGL SKUPINA KONFEDERACE EVROPSKÉ SJEDNOCENÉ LEVICE A SEVERSKÉ ZELENÉ LEVICE](#)

[IND/DEM SKUPINA NEZÁVISLÝCH A DEMOKRACIE](#)

[NEZAŘAZENÍ POSLANCI](#)

Rozdělení křesel podle politických skupin a členských států po volbách do Evropského parlamentu v červnu 2004:

státy EU	EPP-ED	PES	ALDE	UEN	Zelení/EFA	GUE/NGL	ID	NI	celkem poslanců
BE Belgie	6	7	6		2			3	24
BG Bulharsko	5	5	5					3	18
CZ Česká rep.	14	2				6	1	1	24
DK Dánsko	1	5	4	1	1	1	1		14
DE Německo	49	23	7		13	7			99
EE Estonsko	1	3	2						6
EL Řecko	11	8			4	1			24
ES Španělsko	24	24	2		3	1			54
FR Francie	18	31	10		6	3	3	7	78
IE Irsko	5	1	1	4		1	1		13
IT Itálie	24	15	143	13	2	7		3	78
CY Kypr	3		1			2			6
LV Lotyšsko	3		1	4	1				9
LT Litva	2	2	7	2					13
LU Lucembursko	3	1	1		1				6
HU Maďarsko	13	9	2						24
MT Malta	2	3							5
NL Nizozemsko	7	7	5		4	2	2		27
AT Rakousko	6	7	1		2			2	18
PL Polsko	15	9	5	20			3	2	54
PT Portugalsko	9	12				3			24
RO Rumunsko	18	10	6					1	35
SI Slovinsko	4	1	2						7
SK Slovensko	8	3						3	14
FI Finsko	4	3	5		1	1			14
SE Švédsko	6	5	3		1	2	2		19
UK Spojené království	27	19	11		5	1	10	5	78
celkem	288	215	101	44	42	41	24	30	785

Zdroj: www.evropsky-parlament.cz

4. PROCES ROZŠÍŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Každá země, která chce přistoupit k EU, musí splňovat demokratické, politické a ekonomické podmínky členství. Původní počet členských států se z šesti zvýšil po několika rozšíření na 27 a další země jsou kandidáti na přijetí. Přijetí nového členu EU vyžaduje jednomyslný souhlas všech členských států. EU vyhodnocuje před přijetím nového členu svou schopnost přijmout nové členy a schopnost institucí EU nadále patřičně fungovat.

ROZŠÍŘOVÁNÍ EU:

1951 – založení Evropské společnosti uhlí a oceli.

Zakládajícími státy byly Belgie, Francie, Itálie Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo.

1973 – první rozšíření o státy Dánsko, Irsko a Spojené království.

1981 – Řecko přistoupilo ke Společenství.

1986 – následovalo Španělsko a Portugalsko.

1995 – přistoupilo Finsko, Rakousko a Švédsko.

2004 – přistoupila Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko.

2007 – přistoupilo Bulharsko a Rumunsko.

4.1. POSLEDNÍ ROZŠÍŘENÍ EVROPSKÉ UNIE – 1.1.2007

V roce 1995 požádaly země Bulharsko a Rumunsko o členství v Unii. V únoru 2000 byla zahájena přístupová jednání. Bulharsko uzavřelo všechny vyjednávací kapitoly v červnu 2004 a Rumunsko o půl roku později. Přístupovou smlouvu, která je právním základem, podepsali v dubnu 2005 v Lucemburku zástupci současných členů unie a zástupci obou zemí. Tato smlouva stanovila, že Bulharsko a Rumunsko se stanou členy Evropské unie dne 1. ledna 2007. Toto rozhodnutí mohlo odložit do roku 2008 doporučení Komise Radě EU, pokud by některá z těchto zemí nemohla přistoupit z důvodů nedostatečné připravenosti na členství.

Ani v jedné zemi se nekonalo referendum o vstupu do EU. Podle rumunské ústavy má prezident právo, po konzultaci s parlamentem, vyhlásit referendum o otázce národního zájmu. Prezident ale referendum nevyhlásil. Ani v Bulharsku nebylo referendum vyhlášeno, ačkoli byl bulharský prezident jeho zastáncem.

Dne 26.9.2006 předložila Evropská komise svoji hodnotící zprávu k Bulharsku a Rumunsku. Vyjádřila se k určitému pokroku, ale také ukazovala na některé závažné nedostatky. Rozhodnutí zprávy Komise bylo, že Bulharsko a Rumunsko je schopné převzít od 1.1.2007 závazky vyplývající z legislativy a principů EU. Komise také upozornila na oblasti, ve kterých by mělo dojít k napravení nedostatků. Pokrok měli obě země provést v reformách soudnictví, boje s korupcí a organizovaným zločinem a to do poloviny roku 2008, kdy měla vyjít detailní hodnotící zpráva Komise. V opačném případě by čekaly země sankce ze strany Bruselu.

Sdělení Komise projednala Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy na svém zasedání v Bruselu 17.10.2006 a vyzvala obě země k dokončení reform.

Na základě zaznamenaného pokroku zpráva uznala schopnost obou zemí přijmout práva a závazky vyplývající z členství v EU k 1. lednu 2007. Bulharsko a Rumunsko vstupovaly do EU, ačkoli zcela nesplňovaly stanovené podmínky. Pokud by země nevykazovaly dostatečné pokroky a nesplňovaly domluvený harmonogram, hrozí zemím tři opatření: ekonomická, spojená s vnitřním trhem nebo v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Také se může jednat o zákaz exportu nebo by jim mohly být pozastaveny finanční dotace z evropských fondů. První zprávu v oblasti reformy soudnictví a boje proti korupci vydala Komise v červenci 2007, další pak v únoru 2008 a následující v červenci 2008.

Obecný závěr zpráv byl takový, že obě země vyvinuly úsilí zejména v reformě soudnictví a dosáhly určitého, avšak nedostačujícího pokroku. Obě země musí pro boj proti korupci na vysokých místech a v Bulharsku navíc v otázkách organizované trestné činnosti udělat mnohem více. K dosažení cílů je potřeba trvalého politického závazku a jeho realizaci v praxi. Využívání výhod členství EU bude možné po dosažení pokroku v plnění uvedených cílů a prokázání schopnosti čelit korupci.

Zpráva o Rumunsku vypovídá o zavedení základních prvků pro fungující systém, který je ale potřeba dále upevňovat. V Rumunsku sice byl vytvořen základ moderního soudnictví, ale jeho struktury jsou křehké. Navíc jsou časté případy zpolitizované korupce na vysoké úrovni. Komise Rumunsko upozornila, že současný systém musí

prokázat, zda je v jeho rámci za korupci na vysokých místech udělit trest. Proto zpráva Komise vyzývá vládu ke zintenzivnění reforem.

Komise ve zprávě o Bulharsku sděluje, že je nezbytná a potřebná reforma soudnictví a systému vymáhání práva. Bulharsko zřídilo Státní agenturu pro národní bezpečnost a rozhodlo se reformovat ministerstvo vnitra. Na základě těchto opatření by mělo Bulharsko dosáhnout lepších výsledků prostřednictvím vyšetřování, trestního stíhání a souzení případů korupce na vysokých místech a organizování trestné činnosti.

Komise upozornila Bulharsko na to, že nepřináší dostatečné výsledky v boji proti korupci a organizovanému zločinu. V červnu 2008 zjistily kontroly a audity určité nesrovnalosti a tato situace v Bulharsku přiměla Komisi k pozastavení části financování ze strany EU. Tím byla odebrána akreditace dvěma vládním agenturám, které odpovídají za správu předstupních fondů. Komise zároveň rozhodla o pozastavení financování infrastruktury. Rozhodnutí o pozastavení peněz by mohlo být změněno pouze po opravných opatření ke zlepšení finančního řízení a systému kontroly, ale tato situace zatím nenastala, proto financování obnoveno nebude. Důvodem pozastavení financování byly nesrovnalosti ve správě finančních prostředků, také téměř chybí regulace financování politických stran, pachatelé trestných činů nejsou často potrestáni a jejich finanční prostředky nebyvají zmrazeny.

Jako další cíle pro Rumunsko byly stanoveny opatření pro korupci v místní samosprávě a požadavek na změnu ústavy tak, aby došlo k odstranění pochybnosti o nezávislosti a odpovědnosti systému soudnictví.

Zprávy o Rumunsku a Bulharsku byly vypracovány na základě informací poskytnutých vládami obou zemí a jinými zeměmi EU, Komisí a subjekty občanské společnosti.

4.2. DALŠÍ ROZŠÍŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

EU A ROZŠÍŘENÍ NA BALKÁN

Zdroj: ec.europa.eu

Pro EU je Balkán strategickým regionem především z bezpečnostního hlediska. Těsně za hranicemi EU probíhalo v 90. letech několik ozbrojených konfliktů na tomto území a cílem EU je, aby se tato situace neopakovala. Právě politika rozšíření EU má sloužit k hlubší integraci států západního Balkánu do EU. Perspektiva členství v EU byla státům regionu západního Balkánu přislíbena v roce 2000 na summitu v Záhřebu. Na základě toho pak EU zahájila Stabilizační a asociační proces (SAP), do kterého byly zapojeny všechny země regionu. Nástrojem SAPu je Evropské partnerství, které jednotlivým státům stanoví principy pro fungování partnerství, určuje pravidla pro přidělení a realizaci finanční pomoci a stanovuje rámec pro reformy v klíčových oblastech. Podpis Stabilizačních a asociačních dohod (SAA) je bránou k plnému členství v EU. Tyto dohody podepsala EU v průběhu několika let téměř se všemi státy západního Balkánu.

Státy měly v období od roku 2000 do roku 2006 možnost čerpat finanční podporu z programu CARDS. Tento program nahradil v dalším období od roku 2007 do roku 2013 program IPA. Tento program je finanční pomocí nejen pro kandidátské země, ale i pro země které o kandidátský statut teprve usilují. IPA jediným nástrojem finanční pomoci od zemí EU.

KANDIDÁTSKÉ ZEMĚ

Kandidátský statut postupně získaly Chorvatsko, Makedonie a Turecko. Potenciálními kandidátskými státy jsou Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko a Kosovo. Tyto země mají díky Stabilizačnímu a asociačnímu procesu přístup na jednotný evropský trh a mohou získávat finanční podporu z EU pro své reformní úsilí.

CHORVATSKO

Chorvatsko podepsalo v roce 2001 s EU Stabilizační a asociační dohody a v roce 2003 podalo přihlášku ke vstupu do EU. O rok později přiznává EU Chorvatsku statut kandidátské země a v roce 2005 byla zahájena přístupová jednání.

V dubnu 2004 zveřejnila Komise své doporučení týkající se možného vstupu Chorvatska do EU. Podle zprávy Komise je Chorvatsko fungující tržní ekonomikou, ale musí se zaměřit na nedostatky, kterými jsou nutné další reformy hlavně v oblasti práv menšin, regionální spolupráce, návrat uprchlíků, atd. Komise doporučila zahájit s Chorvatskem přístupová jednání. Skutečná jednání s Chorvatskem byla zahájena v říjnu 2005, kdy Evropská rada vzala doporučení Komise na vědomí.

V současné době upravuje vzájemné vztahy mezi EU a Chorvatskem Stabilizační a asociační dohoda (SAA) z roku 2005. Na chorvatské výrobky nejsou v EU uvalena žádná cla.

Očekává se, že Chorvatsko uzavře přístupové rozhovory s EU v roce 2009.

MAKEDONIE

Makedonie uzavřela první vzájemnou smlouvu s EU v roce 1996 a to ji umožnilo čerpat pomoc z programu PHARE. V roce 1997 uzavřela Makedonie s EU dohodu o spolupráci. Stabilizační a asociační dohody byly podepsány v roce 2001 a v platnost vstoupily v roce 2004. V tom samém roce podala Makedonie přihlášku do EU. V roce 2005 přiznala Evropská rada Makedonii kandidátský statut.

V roce 2005 zveřejnila Komise svůj názor na připravenost Makedonie na vstup do EU. Podle této zprávy splňuje Makedonie politická kritéria vstupu. Také ale shledala Makedonii prozatím za neschopnou obstát konkurencí na jednotném evropském trhu. Komise také doporučila přiznat Makedonii kandidátský statut, který jí byl ještě ten rok uznán Evropskou radou. Makedonie musí ale provést ještě řadu reforem, aby mohla být zahájena přístupová jednání.

TURECKO

V roce 1963 byla uzavřena Asociační dohoda Turecka a EU. V letech 1980 – 1986 byla Asociační dohoda „zmražena“ z důvodů vojenského převratu v Turecku. V roce 1987 podalo Turecko oficiální žádost o členství v Evropských společenstvích. O dva roky později byla žádost o členství zamítnuta. Oficiálním důvodem bylo neplnění politických a ekonomických kritérií. Konkrétním důvodem bylo porušování lidských práv v Turecku a přítomnost Turecka na Kypru. V roce 1999 bylo Turecko zařazeno mezi kandidátské země. Aby Turecko vyhovělo požadovaným kritériím, přijalo 30 dodatků k ústavě, parlament schválil řadu reforem, byla omezena moc armády a byla schválena reforma zákoníku. V roce 2005 byly s Tureckem zahájeny přístupové dohody. Kritéria pro vstup Turecka do EU byla kromě plnění kodaňských kritérií (podmínky, které musí splňovat kandidátské země) i jednoznačný závazek Turecka k dobrým vztahům se svými sousedy, úsilí o nalezení komplexního řešení kyperské otázky a postupné normalizování vztahů s Kyperskou republikou a splnění tureckých závazků vyplývajících z Asociační dohody a dodatkového protokolu rozšiřujícího dohodu na všechny členské státy EU.

Ve zprávě Komise o pokroku Turecka získala země status fungující tržní ekonomiky, kritizováno bylo zpomalení tempa politických reforem. Turecko vyvinulo podstatnou snahu ve směru svobody projevu, náboženských práv, práv menšin, žen a odborů.

POTENCIÁLNÍ KANDIDÁTSKÉ ZEMĚ

ALBÁNIE

V roce 2006 schválila Evropská rada revidované Evropské partnerství, které identifikuje oblasti, ve kterých by mělo dojít k reformnímu procesu. Komise každý rok publikuje zprávu o pokroku Albánie na cestě do EU. Tentýž rok podepsala Albánie Stabilizační a asociační dohody a nyní probíhá jejich ratifikační proces. Profitování z obchodních

výhod SAA umožnila Makedonii Prozatímní dohoda, která vstoupila v platnost v roce 2006.

BOSNA A HERCEGOVINA

Od roku 1991 poskytovala EU Bosně a Hercegovině finanční podporu a také mohla čerpat z finance pomocných programů.

V roce 2005 začalo jednání s Bosnou a Hercegovinou o podpisu Stabilizační a asociační dohody a k podpisu došlo v roce 2008, když se zlepšila spolupráce s Mezinárodním tribunálem pro bývalou Jugoslávii a byla provedena reforma veřejné správy.

V roce 2004 schválila Evropská rada působení mise EUFOR Altea v Bosně a Hercegovině. Tato mise je v souladu s Evropskou bezpečnostní a obrannou politikou. Zároveň na tomto území působí evropská policejní mise EUPM. Její mandát byl prodloužen o dva roky a vyprší na konci roku 2009.

Na dodržení míru a pořádku a pomáhání místním autoritám v plnění povinností dohlíží v Bosně a Hercegovině více jak 2500 příslušníků ozbrojených složek EU v rámci mise EUFOR Altea.

ČERNÁ HORA

Po odtržení od Srbska po referendu se v červnu v roce 2006 stala Černá Hora nezávislým státem. Evropská rada rozhodla i nadále vyvíjet vztahy mezi tímto suverénním státem a EU. Tentýž rok začala jednání o SAA. V roce 2007 schválila Evropská rada Evropské partnerství pro Černou Horu a byla podepsána SAA.

V roce 2007 schválil parlament Černé Hory ústavu, která je v souladu s evropskými principy.

Od 1.1.2008 byl snížen poplatek za vízum pro občany Černé Hory, kteří cestují do EU. V platnost vstoupila Dohoda o vízech a vracení nelegálních imigrantů mezi EU a Černou Horou. V současné době byl zahájen dialog o úplném zrušení víz.

SRBSKO

V roce 2003 se Srbsko zapojilo do Stabilizačního a asociačního procesu. O rok později bylo Evropskou radou schváleno partnerství Srbska a EU. V roce 2005 bylo zahájeno jednání o SAA a k podepsání došlo v roce 2008. Ratifikace SAA však stále není dokončena kvůli pochybám o bezvýhradné spolupráci srbské vlády s ICTY (Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii).

Od 1.1.2008 byla zjednodušena pravidla pro udílení víz na základě Dohody o vízech a vracení nelegálních imigrantů.

Otázka Kosova velmi zkomplikovala vztahy EU a Srbska, protože Srbsko se této provincie nechtělo vzdát z důvodů historického významu. Na tomto území stále žije početná menšina etnických Srbů. Na stranu Srbska se v tomto sporu postavilo Rusko. Srbsko stále odmítá přijmout nezávislost Kosova, přestože Kosovo vyhlásilo jednostranně nezávislost 18.2.2008 a většina zemí EU jeho nezávislost uznala.

Srbsko by mohlo v roce 2009 získat kandidátský statut, pokud ale nebudou mít členské země připomínky k jeho spolupráci s ICTY.

KOSOVO

Od roku 2008 čerpá Kosovo finanční prostředky z finančního programu EU. Kosovo vytváří z těchto prostředků fungující instituce a mezistátní spolupráci. Kosovo je zapojeno do SAA a je pod dohledem Komise, která podává každý rok zprávu o cestě Kosova do EU.

PŘEDVSTUPNÍ NÁSTROJE

Předvstupní nástroje jsou programy předvstupních politik. Pomocí nich se v zemích, které se chystají přistoupit k EU podporovány politické, hospodářské a správní reformy. Tyto předvstupní programy podporují změny, přispívající k zavádění legislativy EU a sladění legislativy kandidátských zemí s legislativou EU. Napomáhají ke snižování ekonomických rozdílů mezi kandidátskými zeměmi a zeměmi EU. Předvstupní nástroje jsou obvykle omezeny vstupem kandidátské země do EU.

Pro programovací období 2007 – 2013 byl vytvořen program IPA (Instrument for Pre-accession Assistance). Měl by nahradit pět předešlých nástrojů (PHARE, ISPA, Sapard, Předvstupní pomoc Turecku, CARDS). IPA se skládá z pěti komponentů a to z přechodové asistence a budování institucí, přeshraniční spolupráce, regionálního rozvoje, rozvoje lidských zdrojů a rozvoje venkova. Hlavním cílem programu IPA je pomoc při přípravě na členství v EU a při zavádění evropských norem a legislativy. V letech 2007 - 2009 bude IPA podporovat Chorvatsko, Makedonii, Turecko, Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu, Srbsko a Kosovo.

Jedním z největších úspěchů EU je jednotný trh. Postupné odstraňování omezení obchodu a volné soutěže mezi členskými zeměmi vedla ke zvýšení životní úrovně.

5. VNITŘNÍ TRH EU

ZÁKLADNÍ PRINCIPY VNITŘNÍHO TRHU

Vnitřní trh EU je tvořen územím členských států EU. Pro vnitřní trh platí základní svobody, a to volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Tyto svobody by měly napomáhat k dosažení vyššího ekonomického růstu, vyšší životní úrovně a významnějšímu postavení Evropy na mezinárodním poli.

K uvolnění pohybu zboží došlo při odstranění tzv. tarifních překážek, tj. cla a omezení. Tato omezení brzdily spolupráci a obchodní výměnu zboží mezi státy. Došlo k nárůstu vzájemné obchodní výměny, ale ukázalo se, že zrušení tarifních překážek nestačí pro uvolnění pohybu zboží v širším měřítku. Odstranění překážek je řešeno národními předpisy pro některé výrobky, které jsou na úrovni EU sjednocovány. U ostatních výrobků se uplatňuje princip vzájemného uznávání.

„Volný pohyb služeb umožňuje podnikateli, který je usazen v jednom členském státě, poskytovat svoji službu v jiném členském státě za předpokladu, že jde o dočasnou a příležitostnou činnost.“¹⁴ Typickými službami je práce architektů, kadeřníků apod. Jejich práce je pouze dočasná a po ukončení práce ze země odchází. Další službou je když přes hranice putuje samotná služba a poskytovatel i příjemce zůstávají ve svých státech. Volným pohybem služeb je i např. turista, který se za službou přemísťuje.

Volného pohybu kapitálu bylo dosaženo nejnáročněji a trvalo nejdéle. Měla by zaručovat svobodu podnikatelům a podnikům ve svobodě zvolení si sídla v EU. Součástí této svobody je i svoboda pohybu plateb mezi subjekty z různých členských států prostřednictvím finančních institucí.

Volný pohyb osob znamená zejména odstraňování jakýchkoliv právních nebo praktických překážek, které by někomu bránily v přesunu do jiného členského státu. Ať už by to byl pohyb za prací, podnikáním, studiem nebo turistikou. Volný pohyb znamená i právo podnikatelů usadit se v jiném členském státě za účelem podnikání. Shodná pravidla platí pro volný pohyb osob v celé Evropské unii a také v zemích Evropského hospodářského prostoru (tzn. v Norsku, na Islandu a v Lichtenštejnsku, Švýcarská konfederace má s EU sjednanou zvláštní bilaterální úpravu obdobného obsahu).

¹⁴ www.businessinfo.cz.aktualizace.5.8.2008

Volný pohyb pracovníků je základem pro volný pohyb osob, protože právě vytvářením společného trhu začala evropská integrace. V rámci volného trhu mají občané EU a jejich rodinní příslušníci stejný přístup na trh práce jakéhokoliv členského státu (pokud občan EU, od kterého odvozují svoje práva, uplatňuje právo volného pohybu) jako vlastní občané tohoto státu. To znamená bez jakýchkoli omezení, povolení nebo jiných podmínek, které vlastní občané nemusí plnit. Toto zacházení se netýká jen přístupu na trh práce, ale i samotného hledání práce, využívání veřejných služeb zaměstnanosti, odměňování a propouštění.

Vstup ČR do EU dne 1.5.2004 přinesl okamžitou aplikaci volného pohybu osob, s výjimkou aplikace úpravy volného pohybu pracovníků.

S přístupem na evropský trh mají podnikatelé stále problémy, především ve „starých“ zemích Unie a to hlavně v Německu a v Rakousku. Proniknutí na zahraniční trh brání různé úřednické složitosti. Dalšími překážkami jsou např. ve Velké Británii zvláštní nutné pojištění pro stavebníky, kteří chtějí používat dovážené stavební materiály s evropskou certifikací. Tyto materiály musí splňovat další britské normy. Chování západoevropských podnikatelů vede více k podpoře domácích firem, proto často blokuje trh zahraničních firmám. Obchodníci na českém trhu se často kvůli úspoře řídí podle nabídnuté ceny, tím se trh stává proti zahraničí více otevřeným.

Ve všech unijních státech pro tyto případy funguje síť center Solvit¹⁵, která má podnikatelům při řešení problémů pomáhat. Solvit se zabývá jakýmkoli přeshraničním problémem mezi podnikem nebo občanem na jedné straně a vnitrostátním orgánem na straně druhé. Zabývá se problémy z oblastí uznávání odborné kvalifikace a diplomů, přístupu ke vzdělávání, povolení k pobytu, volebního práva, sociálního zabezpečení, zaměstnaneckých práv, řidičských oprávnění, registrace motorových vozidel, hraniční kontroly, přístupu výrobků na trh, přístupu služeb na trh, usazení jako osoba samostatně výdělečně činná, zadávání veřejných zakázek, daní, volného pohybu kapitálu nebo plateb. Solvit přezkoumá každý případ, který splňuje určitá kritéria. Protože Solvit představuje neformální přístup k řešení problémů, neměl by být používán v případech, se kterými už bylo zahájeno soudní řízení. Také neřeší případy problémů mezi podniky nebo mezi spotřebiteli a podniky.

¹⁵ [kontakt: solvit@mpo.cz](mailto:solvit@mpo.cz)

K ochraně domácích trhů práce před potenciálním nebo faktickým přílivem migrujících pracovníků slouží přechodná období.

PŘECHODNÁ OBDOBÍ

Česká republika po složitých jednáních o podmínkách přistoupení do EU nakonec souhlasila s přechodným obdobím pro volný pohyb českých pracovníků do zemí EU. Členské státy mohou po přechodné období omezovat přístup pracovníků na své trhy, až po dobu sedmi let (etapy 2+2+3) a záleží pouze na nich, jestli omezí vstup občanů nových členských zemí. Toto opatření mohou členské státy na základě vlastního uvážení kdykoliv zrušit. Pro vstup na pracovní trhy států, které uplatňují přechodná období vůči ČR, musí mít čeští občané platné pracovní povolení. Přechodná období byla zavedena některými státy vůči přístupujícím státům k 1.5.2004 s výjimkou Kypru a Malty. Nejpozději do 1.5.2014 bude zaveden v celé EU volný pohyb pracovníků bez omezení. Omezení přechodného období se netýká přístupu do sociálního systému a nelze zabraňovat migraci občanů ostatních členských států EU. Možné je pouze regulovat vstup občanů na domácí trh práce.

V současnosti přechodná období uplatňuje jen několik států a to jen v omezené míře. Zdá se, že poslední možné etapy pro omezení volného pohybu pracovníků využije Rakousko a Německo. Německo uvolnilo svůj trh práce alespoň pro nedostatkové pozice a absolventy německých škol. Od 1.5.2008 Dánsko zrušilo pracovní povolení pro pozice kryté kolektivními smlouvami. Rakousko vydalo 1.1.2008 seznam profesí, u kterých se zjednodušil postup pro získání pracovního povolení. Nově otevřela pro Čechy svůj trh i Francie a to od 1.7.2008. Lucembursko zcela ustoupilo od přechodných období vůči členským zemím EU-8¹⁶ 1.11.2007.

¹⁶ Tj. Česko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko

Přechodná opatření vůči ČR – stav k 1.8.2008 - Zdroj: <http://www.mpsv.cz>

Stát EU	Přechodná opatření	Poznámka
Belgie	ANO	částečné uvolnění pro nedostatkové profese od 30.4.2006, od listopadu 2006 další uvolnění
Bulharsko	NE	
Dánsko	ANO	zjednodušení administrat. procedur od července 2006, od 1.5.2008, pokud je daná pracovní pozice krytá kolektivní smlouvou, nežádá se o pracovní povolení.
Estonsko	NE	
Finsko	NE	ukončení k 30.4.2006
Francie	NE	od 1.7.2008 zrušení požadavku pracovních povolení
Irsko	NE	od počátku neuplatňuje (pro EU-8 -systém povinné registrace)
Itálie	NE	PO zrušena od května 2006
Kypr	NE	od počátku neuplatňuje
Lucembursko	NE	PO zrušena s účinností od 1.11.2007
Litva	NE	
Lotyšsko	NE	od počátku neuplatňuje
Maďarsko	NE	
Malta	ANO	uplatňuje systém automaticky vydávaných pracovních povolení
Německo	ANO	S účinností od 1.11.2007 uvolněn pracovní trh pro určené profese a absolventy německých VŠ. Od 1.1.2009 bude zrušen test komunitární preference u absolventů českých VŠ.
Nizozemsko	NE	od 1.5.2007 neuplatňuje
Polsko	NE	
Portugalsko	NE	neuplatňuje od 30. 4. 2005
Rakousko	ANO	Od 1.1.2008 vydán seznam profesí, pro které je zjednodušený postup pro získání povolení.
Rumunsko	NE	
Řecko	NE	
Slovensko	NE	
Slovinsko	NE	
Španělsko	NE	neuplatňuje od 30. 4. 2005
Švédsko	NE	od počátku neuplatňuje
Velká Británie	NE	od počátku neuplatňuje (pro EU-8 -systém povinné registrace)

Obecně je vláda ČR zastáncem zrušení přechodných období ve všech členských státech EU. Argumentem jsou ekonomické výhody volného pohybu pracovníků a tím růst HDP a obavy z rozvoje černého trhu práce. Přesto se ale možnosti zavedení přechodného období na základě vyhodnocení aktuální situace trhu práce ČR vůči členským státům EU nezříká.

Pracovní trhy pro občany EU-8 byly ihned zpřístupněny. To znamená, že občané ČR se mohou od 1.5.2004 volně ucházet o práci v Polsku, Slovinsku, Slovensku, Maďarsku, Litvě, Lotyšsku a Estonsku. Volný přístup platí i pro pracovní trh Kypru. Kypr nemá mechanismus přechodného období do své přílohy Smlouvy o přistoupení vůbec zakotven. Na Maltě je zaveden systém automaticky vydávaných pracovních povolení.

Od 1.1.2007 je možnost opatření přechodného období i vůči Rumunsku a Bulharsku, max. na 7 let ve fázích 2+5 let. Pak bude následovat vyhodnocení jejich činnosti a nezbytnosti opatření. Občané Rumunska a Bulharska mohou vstoupit na pracovní trhy bez omezení a bez nutnosti pracovního povolení pouze těch států, které vůči nim neuplatňují přechodná období. Bez omezení mohou občané Rumunska a Bulharska pracovat v Česku, Estonsku, Finsku, na Kypru, v Litvě, Lotyšsku, Polsku, Slovensku, Slovinsku a Švédsku. Přechodná opatření v plném rozsahu aplikovalo Irsko, Malta, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko a Velká Británie. Ostatní členské země uvolnily svůj trh jen částečně.

Přechodná opatření vůči Bulharsku a Rumunsku – stav k 1.8.2008

Stát EU	Přechodná opatření	Poznámka
Belgie	ANO	PO avizováno do 31.12.2008 (s možností prodloužení) uvolnění pro nedostatkové profese, jednodušší procedury (např. technické profese, řidiči)
Česko	NE	
Dánsko	ANO	stejná opatření jako u EU-8, uvolnění pro určité profese, jednodušší procedury
Estonsko	NE	
Finsko	NE	
Francie	ANO	uvolnění pro 61 nedostatkových profesí (stavebnictví, cestovní ruch, zemědělství apod.)
Irsko	ANO	
Itálie	ANO	jednoleté přechodné období, ale uvolnění pro určité sektory (zemědělství, stavebnictví, turismus apod.)
Kypr	NE	
Lucembursko	ANO	uvolnění pro určité sektory, jednodušší procedury
Litva	NE	
Lotyšsko	NE	
Maďarsko	ANO	uvolnění pro 219 nedostatkových profesí
Malta	ANO	
Německo	ANO	stejná opatření jako u EU-8, jednodušší vydávání pracovního povolení u vysoce kvalifikovaných pracovníků
Nizozemsko	ANO	dvouleté PO
Polsko	NE	
Portugalsko	ANO	
Rakousko	ANO	dvouleté PO, stejná opatření jako u EU-8
Řecko	ANO	dvouleté PO
Slovensko	NE	
Slovinsko	NE	
Španělsko	ANO	dvouleté PO
Švédsko	NE	
Velká Británie	ANO	

Zdroj: www.mpsv.cz

Přechodné období se dělí na tři samostatné etapy. Základní přechodné období bylo stanoveno na dva roky a prodlouženo mohlo být o další tři roky. Pokud by přetrvávaly vážné problémy na domácím trhu, může daný stát výjimečně prodloužit přechodné období ještě o maximálně dva roky.

Pro ČR a ostatní státy, které přistoupili k EU 1.5.2004 a byla zavedena přechodná období. Platilo základní přechodné období do 30.4.2006, prodlouženo mohlo být o další tři roky do 30.4.2009 a maximální prodloužení je možné do 30.4.2011. Nejpozději k tomuto termínu bude zaveden volný pohyb pracovníků, a čeští občané tak budou moci pracovat ve všech členských státech bez jakýchkoliv omezení.

Přechodná období v Přístupové smlouvě se týkají jen občanů EU a jejich rodinných příslušníků na trh práce v členských státech EU. Kromě některých kategorií služeb se nevztahují na podnikání a studium. Přechodná období nezabraňují migraci občanů ostatních členských států EU, pouze regulují vstup na domácí trh práce. Přechodná období mohou zavádět jak původní státy EU, tak nové členské státy. I ČR má příležitost recipročně zavést podobná opatření vůči státům, které vůči ní přechodná období uplatňují a tím chránit trh práce před potenciálním nebo faktickým přílivem migrujících pracovníků. Pokud pracovník získá povolení k zaměstnání, získává s tím spojené výhody jako jsou sociální daňové a jiné výhody.

Na základě principu komunitární přednosti mají při obsazování volného pracovního místa přednost občané EU i při aplikovaných přechodných období před občany tzv. třetích zemí.¹⁷

Na základě Dohody o účasti České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky v Evropském hospodářském prostoru ze 14.10.2003, se tyto země staly součástí vnitřního trhu zemí Evropského hospodářského prostoru – EHP.

¹⁷ Tzv. třetími zeměmi jsou označovány nečlenské státy EU a EHP

6. MIGRACE A VNITŘNÍ TRH EVROPSKÉ UNIE

Občané mohou po EU volně cestovat za účelem práce, podnikání, studia a turistiky. Tato zásada platí pro všechny země EU. V tomto prostoru pomáhá usnadňovat pohyb pracovní síly síť EURES¹⁸ (European Employment and Job Mobility Network, Evropská síť zaměstnání a pracovní mobility). Svoboda pohybu má zajistit zamezení diskriminaci založené na státní příslušnosti zaměstnance, a to především v disproporci odměny a v pracovních podmínkách. Pohyb omezují pouze přechodná opatření, která zamezují pohybu pracovníků až na sedm let. Žádná další zpřístupňující omezení nemohou být zaváděna. Přechodná omezení se nevztahují na oblasti podnikání a studia. Po přístupu nových států do EU v roce 2004 omezila většina stávajících států pracovní trh, z důvodu strachu masového přílivů pracovníků z nových členských zemí. K tomu ale nedošlo, a proto většina států postupně překážky odbourala. Pracovní omezení některých členských zemí vedou často k práci „načerno“ v zemích, které mají volný přístup zakázaný. To podle odhadů připravuje některé země až o desítky procent hrubého domácího produktu ročně. Nejvíce patrné jsou tyto ztráty na jihu a východě Evropy. Výbor v nezávazné zprávě vyzval Evropský parlament, aby se zvýšila koordinace pracovního trhu, dále aby se jednoznačně definovala práce „načerno“ a vyzývá i k zavedení přísných sankcí vůči nelegálně zaměstnávajícím firmám.

NEREGULERNÍ MIGRACE A POBYT CIZINCŮ A EU

Začátek 21. století přinesl nový vývoj v imigrační politice. Evropská komise se postupně snažila zvyšovat důraz na práva přistěhovalců, legální ekonomickou migraci a integraci přistěhovalců.

Vlády členských zemí si více uvědomují užitečnost legální imigrace, protože z důvodů rostoucí ekonomiky a relativně nízké nezaměstnanosti hrozí nepříznivý demografický vývoj a tím nedostatek pracovních sil. Větší pozornost je také nutné věnovat koordinaci integrační politiky členských zemí EU. V návrzích pěti nových směrnic jsou obecná práva legálních přistěhovalců i speciální podmínky pro vysoce kvalifikované osoby, placené stážisty, sezónní pracovníky a přesuny v rámci nadnárodních podniků. Nejen

¹⁸ Kontakt: portal.mpsv.cz/eures/

pro evropské trhy práce je potřebné otevření regulérních migračních kanálů a zaměření na omezení neregulérní migrace.

V roce 2007 byl přijat návrh směrnice o trestání zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají přistěhovalce s neregulérním pobytovým statutem. Sankce jsou spíše administrativní povahy. Trestněprávní postihy by byly využity u zvláště odůvodněných důvodů. To by mohlo být alespoň částečnou zbraní proti zneužívání práce. Ze strany zaměstnavatele může docházet ke zneužívání přistěhovalců s legálním povolením k pobytu i pracovním povolením. Pracovní povolení je vystaveno jen na jednu konkrétní práci u jednoho zaměstnavatele. Pokud by přistěhovalec práci ztratil, může ztratit i své legální postavení. Tím se buď dostane do nelegálního postavení, nebo se bude muset vrátit zpět do země původu.

Tento návrh by měl zaručit, aby nelegálně pobývajícím přistěhovalci bylo právně zaručeno doplacení nevyplacené mzdy zaměstnavatelem v případě, že by byl nuceně deportován.

ČEŠI NA VNITŘNÍM TRHU EU

V členských zemích EU 15¹⁹ je zaměstnáno 43 000 Čechů, to znamená asi 0,43 % české populace. Nejvíce Čechů pracuje v Německu, Velké Británii a Austrálii.²⁰ Česká republika patří k zemím s nízkým migračním potenciálem a strach původních členů EU o přílivu levných zaměstnanců z Východu nenaplnili. Češi neodcházejí také z důvodu rostoucí tuzemské ekonomiky a strachu z obtíží při hledání práce, jazykové bariéry a nabídky jen podřadných pracovních míst.

Do zahraničí odchází nejvíce lidé ve věku kolem třiceti let. Většinu těchto lidí představují muži s vysokoškolským nebo středoškolským vzděláním. Lidé s nižším než středoškolským vzděláním odcházejí do zahraničí převážně v době sezónních prací. Češi v cizině pracují většinou v jiných než jejich vystudovaných oborech. Častá je manuální práce, práce v obchodech, službách nebo restauracích.

¹⁹ Tj. Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Velká Británie, Španělsko, Švédsko

²⁰ www.czech.cz, aktualizace 26.3.2008

Cizinci v EU: Země	Podíl cizinců v % v r.1990	Podíl cizinců v % v r.2004	Země původu největší skupiny cizinců
Belgie	8,9	8,3	Itálie
ČR	0,3	1,9	Ukrajina
Dánsko	2,9	5,0	Turecko
Německo	6,1	8,9	Turecko
Estonsko	-	20,0	Rusko
Řecko	1,4	8,1	Albánie
Španělsko	1,0	6,6	Ekvádor
Francie	6,3	5,6	Portugalsko
Irsko	2,3	7,1	VB
Itálie	0,6	3,4	Albánie
Kypr	4,2	9,4	Řecko
Litva	-	1,0	Rusko
Lotyšsko	27,3	22,2	Rusko
Lucembursko	28,7	38,6	Portugalsko
Maďarsko	1,3	1,3	Rumunsko
Malta	1,6	2,8	VB
Nizozemsko	4,3	4,3	Turecko
Rakousko	5,7	9,4	Srbsko
Polsko	-	1,8	Německo
Portugalsko	1,8	2,3	Kapverdy

Slovinsko	2,4	2,3	Bosna a Hercegovina
Slovensko	-	0,6	ČR
Finsko	0,4	2,0	Rusko
Švédsko	5,3	5,3	Finsko
VB	4,2	4,7	Irsko

Zdroj: www.euroskop.cz, údaj z 22.5.2008

PAKT O MIGRACI A AZYLU

„Evropský pakt o migraci a azylu představuje obecný plán na sjednocení pravidel v migrační a azylové politice všech členských zemí EU.“²¹

Tento dokument má pomoci řešit problematiku migrace. Právě migrace je jednou z priorit francouzského předsednictví EU. Finální verze paktu byla schválena představiteli států EU na summitu v Bruselu 15. a 16. října 2008. Pakt má dát státům lepší nástroje k boji proti nelegálnímu přistěhovalectví, ale i k získání pracovníků ze třetích zemí, kterých se Evropě nedostává. Počet nelegálních přistěhovalců se odhaduje zhruba na osm milionů. Přednost by byla dáována cizincům, kteří přicházejí za prací. Mělo by dojít k posílení kontrol na vnějších hranicích EU a zjednodušení procedur pro navrácení nelegálních přistěhovalců. Řešit by se měl i nedostatek pracovních sil v určitých oblastech.

Plán obsahuje obecné teze, na které by měla v budoucnu navázat konkrétnější opatření a návrhy.

MIGRACE A VZDĚLÁVÁNÍ

V červenci 2008 byl Evropskou komisí předložen materiál o aktuálním problému: narůstajícím počtu dětí z migrantských rodin jak ze zemí EU, tak ze třetích zemí ve školách států EU.

Představeny jsou problémy související se statutem migranta a nároků kladených na školu, kterou děti migrantů navštěvují. Nevýhodou těchto dětí je jejich rodinné zázemí, vzdělávací prostředí a v něm přístup učitelů nebo i otevřená segregace. Možností řešení

²¹ www.migraceonline.cz, aktualizace 10.10.2008

problémů těchto žáků je jazykové vzdělávání, integrované vzdělávání, cílená podpora, spolupráce s rodiči či komunitou.

Nastíněny byly i možné kroky ke spolupráci při hledání řešení na úrovni EU. Povaha problémů je pro všechny členské státy EU podobná, proto je potřebná ochota ke spolupráci, přestože oblast vzdělávání je v kompetenci jednotlivých států.

7. CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICE

CIINEC V ČR JAKO FYZICKÁ OSOBA

Pokud získá cizinec ze třetí země status dlouhodobě pobývajícího rezidenta na území ČR (neznačená to, že tím cizinec získává i české občanství) a bude mít zařízeno podnikatelské oprávnění, bude v EU na základě směrnice 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků z třetích zemí považován za českého podnikatele a tím s ním nebude moci být zacházeno jako s občanem třetího státu.

CIZINEC V ČR JAKO PRÁVNICKÁ OSOBA

Právnícké osoby se dělí podle toho, kde byla firma založena a podle země, ve které je sídlo firmy. Pokud má firma sídlo i založení v jednom státě, je z pohledu evropského práva společností daného státu, přesto že je občanem třetích států. Na základě těchto podmínek pak může zakládat své pobočky v jiných státech, přesunovat tam své sídlo nebo jinak využívat svobody vnitřního trhu.

CIZINECKÉ REŽIMY V ČR

Cizinecké režimy na území ČR upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

Pokud kterýkoli cizinec přímo založí firmu, nebo se stane jejím podílníkem, může se v souladu s obchodním zákoníkem (zákon č.513/1991 Sb.) stát členem české právnické osoby.

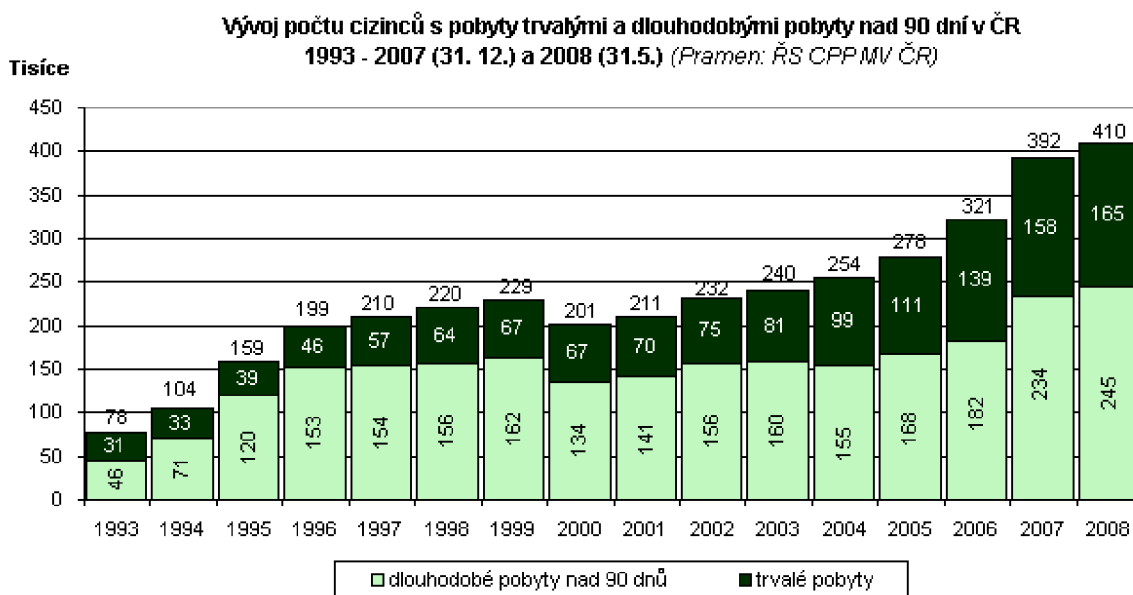
Cizinec může získat vízum nad 90 dní, povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k trvalému pobytu. Na základě víza na min. 90 dní může být cizinec ze třetích zemí na území ČR zaměstnán nebo může podnikat. Při krátkodobém vízu do 90 dní, nebo při bezvízovém styku může cizinec ze třetí země cestovat po Schengenském prostoru a nemusí přitom žádat o vstupní vízum v každé zemi. Při krátkodobém pobytu nelze pracovat ani podnikat.

Jestliže získá cizinec vízum k pobytu nad 90 dní, může zůstat v ČR nejdéle rok. Přičemž o vízum je možné žádat opakovaně.

O trvalý pobyt v ČR může cizinec žádat po 5 letech nepřetržitého pobytu, nebo pokud je příbuzný občana ČR (manžel nebo dítě mladší 21 let). Pokud cizinec získá trvalý pobyt

na území ČR, může žádat o živnostenské oprávnění, o dávky státní sociální podpory a pomoci (např. porodné, přídavky na děti).

ČR poskytuje mezinárodní ochranu kterou je azyl. Je to zvláštní možnost, jak získat trvalý pobyt na území ČR.

POČTY CIZINCŮ V ČR

Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie MV ČR v České republice evidovalo k 31.12.2007 392 087 cizinců. Z toho cizinců s trvalým pobytem je v ČR 158 018 a cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dní je 234 069 cizinců.

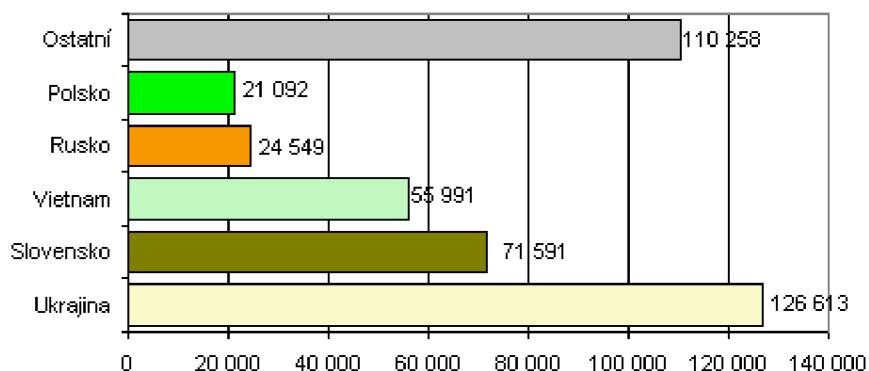
K 31.5.2008 bylo evidováno 410 094 cizinců. Z toho cizinců s trvalým pobytem 165 165 a cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dní je 244 929 cizinců.

Nejčastější zastoupení mají z cizinců v ČR, evidovaných k 31.5.2008 občané z Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruska a Polska.²²

²² www.czso.cz

5 nejčetnějších státních občanství cizinců v ČR - k 31. 5. 2008

(Pramen: ŘS CPP MV ČR)

SOCIÁLNÍ DÁVKY CIZINCŮM

SITUACE PŘED VSTUPEM DO EU

Pro nárok na sociální podporu musela být splněna podmínka trvalého pobytu. Osoby které byly posuzovány společně, musely být k trvalému pobytu přihlášeny také. Cizinec, který byl na území ČR hlášen dle zvláštních právních předpisů (podle zákona o pobytu cizinců na území ČR), po uplynutí 365 dnů ode dne hlášení, se také považoval za trvalý pobyt. Do 31.3.2004 měly agendu dávek státní sociální podpory v kompetenci obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Pak tyto kompetence přešly na úřady práce, pouze v Praze přešly na úřady jednotlivých městských částí.

Od 1.1.2004 podle zákona o azylu, mělo v kompetenci veškeré zabezpečení těchto osob i poskytování finančních příspěvků ministerstvo vnitra. Žadatelům o udělení azylu nevznikal nárok na dávky státní sociální podpory.

SITUACE PO VSTUPU ČR DO EU

Nároky na některé z dávek sociální podpory budou moci uplatňovat občané s legálním pobytem v některé z členských zemí EU, občané třetích zemí, kteří migrují v rámci EU za prací a občané EU, migrující v rámci EU za prací.

Dávky státní sociální podpory upravuje zákon o státní sociální podpoře²³. Za dávky státní sociální podpory jsou podle předpisů EU považovány tzv. rodinné dávky, konkrétně přídatky na dítě, rodičovský příspěvek, některé pěstounské péče,

²³ zákon č.117/1995 Sb.

zaopatřovací příspěvek a pohřebné. Správa dávek podléhá ustanovení Nařízení o aplikaci soustav sociálního zabezpečení. Vztahuje se na osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky, kteří se pohybují na území EU a na osoby zaměstnané.

Tato Nařízení koordinují jednotlivé systémy sociálního zabezpečení členských zemí EU. Mají zabránit tomu, aby nedošlo k situacím, kdy daná osoba nebude kryta žádným systémem sociálního zabezpečení, nebo naopak aby nedošlo k vyplácení dvojích dávek. K tomu by mohlo dojít z důvodů migrace za prací.

Do systémů sociální ochrany Nařízení žádným způsobem nezasahují. Tato Nařízení pouze konkretizují pravidla a určují kompetentní stát pro výplatu jednotlivé dávky. Základním pravidlem pro určování kompetencí je stát výkonu zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti. V těchto případech se žádosti o dávky podávají na příslušných úřadech státní sociální podpory, tzn. na úřadech práce dle místa bydliště dotyčné osoby, v Praze na úřadech jednotlivých městských částí.

Podle zákona o azylu žadatelům o udělení azylu nevzniká nárok na dávky státní sociální podpory. Zabezpečení těchto osob a poskytování finančních příspěvků je v kompetenci Ministerstva vnitra ČR.

Cizinci ze třetích zemí hlášení k pobytu na území ČR, mohou uplatňovat nároky na dávky státní sociální podpory po uplynutí 365 dnů ode dne hlášení.

REALIZACE ZAMĚSTNÁNÍ CIZINCE NA ÚZEMÍ ČR

Cizinec si může písemně zažádat na příslušném úřadu práce o povolení k zaměstnání. Zpravidla se žádá před příchodem na území ČR a v řízení může být zastoupen zaměstnavatelem nebo jiným zástupcem na základě plné moci. Žádost musí obsahovat identifikační údaje cizince, adresu trvalého pobytu a kontaktní adresu, číslo cestovního dokladu a adresu vydavatele cestovního dokladu, identifikační údaje budoucího zaměstnavatele, druh práce, místo výkonu práce a dobu po kterou by mělo být zaměstnání vykonáváno. K žádosti se přikládá fotokopie cestovního dokladu, vyjádření zaměstnavatele, ověřená kopie o profesní způsobilosti a lékařské potvrzení o zdravotní způsobilosti.

Povolení k zaměstnání cizince je podmíněno situací na trhu práce a skutečnost, že se jedná o pracovní místo, které nelze s ohledem na požadovanou kvalifikaci obsadit jinak.

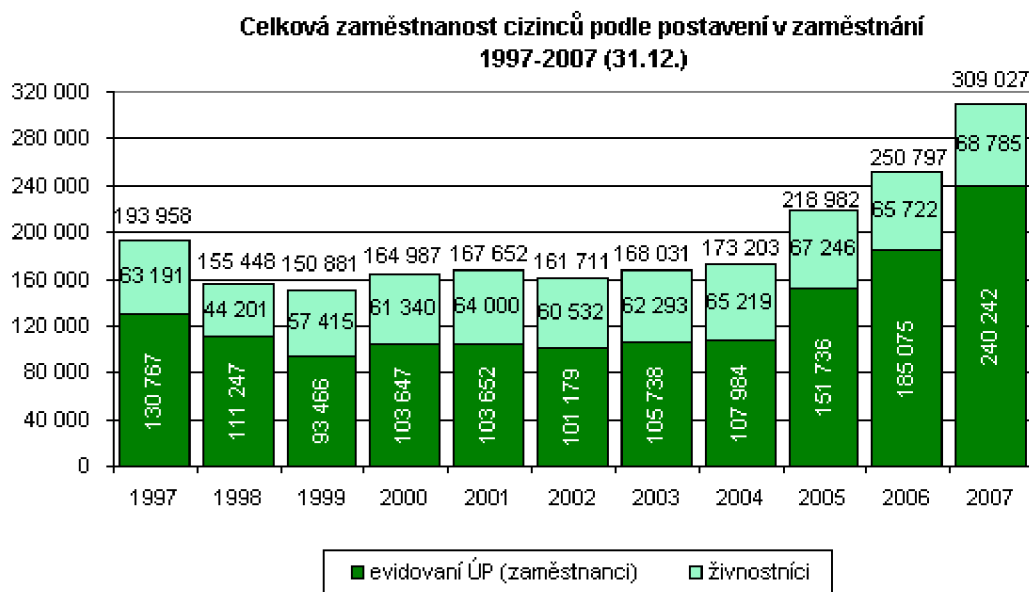
Povolení k zaměstnání platí na určitou dobu, max. na dobu jednoho roku s tím, že se může o povolení žádat opakovaně. Pokud se jedná o sezónní zaměstnání, vydává se povolení nejdéle na šest měsíců. Povolení k práci je nepřenosné a to se týká druhu i místa výkonu práce. Povolení se vyžaduje pro všechny pracovní vztahy, tj. vedlejší pracovní poměr, dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti.

Povolení k zaměstnání v ČR se bez ohledu na situaci na trhu práce vydává cizincům kteří provozují soustavnou vzdělávací nebo vědeckou činnost, nebo jsou duchovním registrované církve nebo náboženství společnosti v ČR, v případě cizince, jemuž to stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva nebo mu bylo vízum uděleno za účelem strpění pobytu podle zákona. Povolení se uděluje i žadatelům o azyl a těm, kteří vykonávají práci na území ČR na základě svého zvolení nebo jmenování do funkce. Povolení k zaměstnání se nevyžaduje v případě, že cizinec obdržel azyl na území ČR, má povolení k trvalému pobytu na území ČR, je rodinným příslušníkem člena diplomatické mise, konzulárního úřadu nebo zaměstnance mezinárodní vládní organizace se sídlem na území ČR. Dále pokud je výkonným umělcem, pedagogickým pracovníkem, akademickým pracovníkem vysoké školy, vědeckým pracovníkem, žákem nebo studentem do 26 let věku, sportovcem, osobou, která dodává zboží nebo služby, nebo osobou která provádí montáž na základě obchodní smlouvy. Pobyt cizinců v těchto výjimkách nesmí přesahovat délku sedm po sobě jdoucích dnů nebo celkem 30 dnů v kalendářním roce. Povolení nepotřebují ani členové záchranné jednotky, zaměstnanci hromadné dopravy vysláni zahraničním zaměstnavatelem, cizinci akreditováni v oblasti sdělovacích prostředků, vysláni personálem ozbrojených sil, vykonávající přípravu na budoucí povolání ve školských zařízeních nebo jsou vysláni na území ČR zaměstnavatelem z jiného členského státu EU.

Cizinci, který je zaměstnán bez povolení v práci, kde je povolení třeba, nebo vykonává práci v rozporu s vydaným povolením, může být udělena pokuta do výše 10 000 Kč. Fyzická osoba nebo právnická osoba, která mu tuto práci bez povolení umožní může být udělena pokuta až do 2 000 000 Kč.

V ČR k 31.12.2007 309 027 cizinců a toto číslo stále stoupá. Do tohoto čísla jsou počítáni cizinci v postavení zaměstnanců a cizinci, kteří pracovali jako společníci obchodních společností, členové družstev nebo jako členové statutárních orgánů

obchodních společností a družstev. Zbýlých 22%, tj. 68 785 cizinců mělo platné živnostenské oprávnění.

24

ZELENÉ KARTY

Se vstupem do EU se předpokládal příliv zahraničních firem i pracovníků, ale kvůli odchodu českých pracovníků do zahraničí a z důvodu složitého procesu při obsazování pracovního místa cizincem, volných pracovních míst ještě přibylo. Tuto situaci by mohl řešit nový projekt tzv. zelených karet. 22. 8. 2008 vláda schválila návrh změny zákona o zaměstnanosti a zásadní změny souvisí se zavedením zelených karet do zákona o pobytu cizinců. Ty by byly v ČR udělovány cizincům ze zemí mimo EU, ale pouze ze zemí uvedených v příslušné vyhlášce Ministerstva vnitra ČR. V této vyhlášce budou eliminovány všechny státy, jejichž občané by představovali politické, bezpečnostní či zdravotní riziko. To znamená, že zelené karty nebudou přístupné pro občany ze zemí s totalitním či autoritářským režimem, pro občany ze zemí s rizikem potenciálního rizika z hlediska mezinárodního terorismu a organizovaného zločinu. Cizinci by museli mít určitou profesi. Karty by spojovaly povolení k pobytu s pracovním povolením.

Záměrem projektu je snížení administrativní zátěže zaměstnavatelů a cizinců a flexibilní nábor odborníků ze zahraničí. Projekt Zelené karty nabízí efektivní a rychlé řešení imigrace.

ČR se stejně jako okolní státy potýká s nedostatkem vysokoškolských odborníků a dalších kvalifikovaných pracovníků. Zelené karty by měly přilákat do země pracovní

²⁴ www.czso.cz

síly ze zahraničí do oborů, které nemají dostatek pracovních sil. Řada podniků má problém sehnat pracovníky, kvalifikované i nekvalifikované. V současné době je v ČR 150 tisíc volných pracovních míst, z toho 65 tisíc nekvalifikovaných.²⁵ Zároveň by zelené karty podpořily boj proti zaměstnávání cizinců načerno. Tento systém by totiž měl znemožnit práci lidí bez zdravotního a sociálního pojištění.

Zelené karty by byly spojovány pouze s volnými místy, které by byly hlášeny na úřadu práce po dobu 30 dní, aniž by se toto místo podařilo obsadit pracovníkem z ČR nebo EU. Neobsazená místa budou volně přístupná v informačním systému, který bude obsahovat databázi volných míst. Systém bude v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí a databáze bude volně přístupná na stránkách MPSV, resp. i dalších. Cizinci by se tak mohli ucházet o povolení k práci pouze ve spojitosti s místy z této databáze. Tím by se zrušila nutnost nejprve žádat o svolení u příslušného úřadu o zaměstnání zahraničního pracovníka. Se zařazením volného místa do databáze míst se zelenými kartami musí zaměstnavatel souhlasit a i on bude mít konečné slovo při přijetí či nepřijetí zahraničního pracovníka. Pokud by místa dostupná pro zelené karty představovaly lokální, odvětvovou či regionální deformaci trhu, budou vyřazeny ministrem práce a sociálních věcí.

Kartu by bylo možné získat na zastupitelských úřadech ČR v zahraničí, a to na konkrétní místa uvedená v databázi. Karta by byla spojena se společným dokladem o legálním pobytu a zaměstnání. O udělení/neudělení zelené karty by mělo být rozhodnuto do 30 dnů od doručení žádosti zastupitelskému úřadu nebo Ministerstvu vnitra. O výsledku posouzení žádosti bude zaměstnavatel informován Ministerstvem vnitra ČR před vydáním zelené karty. Cizinec bude povinen si zelenou kartu osobně vyzvednout na Ministerstvu vnitra ČR do tří dnů ode dne vstupu na území ČR. Cizinec žijící v ČR, který by zde i vystudoval střední nebo vysokou školu, by mohl požádat o povolení přímo na českém Ministerstvu vnitra. Právě Ministerstvo vnitra ČR by mělo zásadní roli v realizační fázi vydávání a prodlužování platnosti zelených karet, v úzké spolupráci s dalšími resorty a úřady. Vyřizování karet by se zrychlilo i proto, že by měly být všechny dokumenty posílány mezi úřady e-mailem a teprve konečné vyřízení dokumentů by bylo v papírové formě.

Náležitostmi žádosti o zelenou kartu budou cestovní doklad, fotografie, doklady k prokázání vzdělání a odborné kvalifikace, na požádání lékařská zpráva, že cizinec

²⁵ Údaj z www.mpsv.cz, 20.10.2008

netrpí závažnou chorobou, na požádání výpis z rejstříku trestů nebo obdobné evidence v zahraničí. Zastupitelský úřad ČR může provést s žadatelem pohovor, jehož záznam spolu se stanoviskem úřadu ČR k žádosti (toto stanovisko není pro Ministerstvo vnitra závazné) a žádost cizince se zašle do 15ti dnů Ministerstvu vnitra.

Novela zákona o zaměstnanosti rozlišuje tři typy zelených karet. Jeden typ pro kvalifikované pracovníky s vysokoškolským vzděláním a klíčový personál (u pracovního místa pro klíčový personál je žádoucí obsazení cizincem s vysokoškolským vzděláním), u nich by se zelená karta vydávala s platností nejdéle na tři roky s možností prodloužení. Další typ zelené karty by byl pro pracovníky na pozice s požadavkem vyučení. I tyto zelené karty by měli možnost prodloužení, ale platily by jen na dva roky. Zelené karty třetího typu by byli pro ostatní pracovníky, platily by na dva roky, ale bez možnosti prodloužení. Cizinec, který bude na území ČR pobývat min. jeden rok na základě zelené karty, bude moci požádat na Ministerstvu vnitra ČR o vydání nové zelené karty na jinou pozici uvedené v evidenci. Pokud by pracovník se zelenou kartou o své zaměstnání přišel, musí si do dvou měsíců najít nové pracovní místo přístupné se zelenou kartou, jinak ztratí povolení k pobytu a musí naši zemi opustit. V době od ztráty zaměstnání do nástupu do nového zaměstnání nemá cizinec nárok na sociální dávky a podporu v nezaměstnanosti.

Uplynutím doby platnosti zelené karty její platnost končí. Platnost karty bude moci zrušit Ministerstvo vnitra ČR, pokud bude cizinec pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin nebo trestný čin z nedbalosti k podmíněnému odnětí svobody min. na 6 měsíců. Platnost zelené karty by se mohla zrušit i z důvodů ochrany veřejného pořádku, bezpečnosti státu a ohrožení veřejného zdraví. Dalšími důvody zrušení zelené karty mohou být i nepravdivě uvedené údaje v žádosti o vydání zelené karty nebo pokud cizinec neplní účel, kvůli kterému byla zelená karta vydána.

Mezi další důvody, kvůli kterým by byla zelená karta zrušena, patří vyhoštění z jiného státu EU, skončení pracovního poměru, na který byla vydaná karta z organizačních a zdravotních důvodů, okamžité zrušení pracovního poměru, pokud na něj není znovu vydána nová zelená karta do 60 dnů od konce pracovního poměru, ukončení dohodou, zrušení na žádost cizince nebo vydání nové zelené karty.

Cizinec si může rodinné příslušníky přivést pouze pokud by uběhla požadovaná kvalifikační lhůta a cizinec se zelenou kartou by prokázal, že je schopný svoji rodinu uživit.

V rámci programu zelených karet se nepočítá s masivním příchodem zahraničních pracovníků, protože jejich počet bude ovlivněn trhem práce. V nejbližších letech si ekonomika vyžádá zaměstnání několika desítek tisíc dalších cizinců. Zahraniční pracovníci ale budou přicházet jen na část z volných pracovních míst. V integraci cizinců bude podmínkou i klíčový faktor, kterým bude znalost češtiny. MŠMT ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým (VÚP) přináší informace ke zkoušce z češtiny pro cizince a povolení k trvalému pobytu²⁶. Cizinec by musel znalost češtiny prokázat, tím by splnil jednu z podmínek žádosti o vydání povolení trvalému pobytu na území ČR. Tato povinnost začne platit od 1.1.2009 v souvislosti s novelou zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Povinnost prokázat znalost českého jazyka se nevztahuje na občany EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Švýcarska a na jejich rodinné příslušníky. Přihlásit se na zkoušku je možné už od 1.9.2008 na vybraných školách²⁷. Cizinec se může ke zkoušce přihlásit osobně, telefonicky nebo e-mailem. První pokus o složení zkoušky platí žadatelům o trvalý pobyt v ČR na základě poukazu vystaveným Ministerstvem vnitra stát (v ceně 1500 Kč). Úrovně jednotlivých zkoušek z češtiny jako cizího jazyka odpovídají dělení jazykových znalostí z cizího jazyka podle Společného referenčního rámce pro jazyky pro trvalý pobyt v ČR na úrovni A1. U zkoušky uchazeč předloží originál poukazu vydaného Ministerstvem vnitra a doklad totožnosti. U zkoušky nemůže být používán mobilní telefon, slovník ani žádné další elektronické pomůcky. Zkouška se skládá ze dvou částí, z části písemné a z části ústní. Písemná část trvá 70 minut a její součástí je čtení s porozuměním textu, porozumění vyslechnutého textu a psaní. V ústní části trvající 10 minut se uchazeč představí, popíše situaci na obrázku, který si vylosuje a komunikuje se zkoušejícím. Po úspěšném složení zkoušky vydá škola uchazeči osvědčení. Při neúspěšném pokusu se může uchazeč přihlásit ke zkoušce znovu.

V některých zemích, např. v Irsku a v Německu, se již zelené karty vydávají.

V roce 2000 vyhlásil kancléř Gerhard Schröder projekt tzv. zelené karty pro zahraniční specialisty na IT. Tato pracovní příležitost by platila pouze pro odborníky, kteří nepocházejí z členských států EU. Reagoval tak na stížnost německých společností, že

²⁶ http://cestina-pro-cizince.cz/?hl=cs_CZ

²⁷ Seznam vybraných škol: http://cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=mista-kde-lze-vykonat-zkousku&hl=cs_CZ

mnohá pracovní místa v odvětví IT nelze obsadit. V roce 2001 bylo přijato nařízení umožňující odborníkům na IT získat zaměstnání v této oblasti na dobu pět let.

Karty jsou dostupné pouze pro specialisty a v oblasti informačních technologií. Zelená karta v Německu představuje časově omezené pracovní povolení. Na začátku projektu bylo odsouhlaseno, že stát vydá 10 000 zelených karet.

O práci v Německu mohou žádat specialisté na veškeré informační a komunikační technologie, mezi které patří např. odborníci na vývoj okruhů a systémů IT, experti na vývoj softwaru a multimédií a programátoři a poradci v oblasti informačních technologií nebo také specialisté na sítě, internet a na systémy.

Pro žadatele byly stanoveny podmínky, že uchazeči musí mít vysokoškolské vzdělání z univerzity nebo technicky zaměřené vysoké školy s informačních a komunikačních technologií. O zaměstnání se mohou ucházet i cizinci, kteří studovali na univerzitě nebo vysoké škole v Německu a po ukončení studia museli odejít. Schopnosti uchazeče o zaměstnání potvrdí zaměstnavatel. Cizinec také může obdržet pracovní povolení na základě dohody o nižším platu než u odborníků. V tomto případě nemusí mít žadatel o práci diplom z žádné vysoké školy.

Když cizinec obdrží zelenou kartu, může změnit zaměstnání a pracovat na jiném místě v odvětví IT v jiném podniku. Při změně v zaměstnání se nezjišťuje, jestli má o tuto práci zájem občan z Německa nebo jiné členské země EU. Tito občané by byli před cizincem upřednostněni. Po vypršení čekací lhůty jednoho roku zaměstnání odborníků IT mohou získat zaměstnání v zemi manželé nebo manželky.

Pokud na pracovní úřad podá firma působící v oblasti IT žádost o vydání pracovního povolení, úřad prověří, zda tuto poptávku nelze pokrýt z zaměstnancem z Německa nebo jiných členských států EU. Úřad si také vyžádá popis pracovního místa. Žadatel o místo musí mít dostatečnou kvalifikaci a musí ji prokázat osvědčením o získání vzdělání v oboru. Ve srovnání stejně kvalifikovaných zaměstnanců bude zahraniční odborník znevýhodněn, ať pracovními podmínkami, nebo nižším platem.

Po obdržení kladného rozhodnutí od pracovního úřadu se může zaměstnanec obrátit na německé velvyslanectví nebo na konzulát ve své zemi a požádat o vízum do Německa. Po příjezdu do Německa se cizinec musí do tří měsíců, což je délka trvání víza, zapsat na úřadu pro registraci pobytu a na cizineckém úřadě a podat žádost na cizineckém úřadě o povolení k pobytu. Povolení je vydáno pod podmínkou, že neexistují vážné důvody k nepovolení pobytu, např. záznamy v trestním rejstříku.

VYSÍLÁNÍ PRACOVNÍKŮ V RÁMCI VNITŘNÍHO TRHU EU I DO TŘETÍCH ZEMÍ

Vysílání pracovníků v rámci volného pohybu služeb v EU je často náročný na byrokratické procedury, ale v zásadě proveditelný akt. Umožnění výkonu služby podnikatelům z cizích států záleží hlavně na zákonech dané země. To samé platí i pro vysílání pracovníků na území třetích států. Dílčí část problematiky sice řeší smluvní systém GATS v rámci WTO. Zabývá se ale pouze pohybem vyššího managementu a pohyb osob poskytujících služby. Problematiku řadových pracovníků neřeší.

Mezi některými státy existují bilaterální smluvní ujednání, kterými se vysílání pracovníků řídí. Tyto mezinárodněprávní instrumenty bývají vtaženy do vnitrostátního právního řádu. Podnikatel se proto musí před vysláním pracovníků informovat o obsahu řádu cílové země.

Vysílání pracovníků se setkává s podobnými problémy jako pohyb pracovníků. Důvodem může být strach ze „sociálního dopingu“, porušování předpisů o bezpečnosti práce, přílivu nelegálních imigrantů atd. Členské státy proto zavádějí do svých právních řádů přísné kontrolní a povolovací režimy, které jsou obdobou pracovních povolení. Tím je narušena flexibilita, která byla původním záměrem. Zadavatelé zakázek zohledňují nejen kvalitu, ale i čas, který je potřeba k poskytnutí služby. Vyřizování povolení pro pracovníky vše prodlužuje, což přináší značné nevýhody oproti domácím podnikatelům.

8. UZNÁVÁNÍ KVALIFIKACÍ A DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ

Rozlišují se dva základní pojmy a to uznávání odborné kvalifikace, tedy způsobilosti k výkonu profese a uznávání odborného vzdělání, jinými slovy doložitelně ukončené vzdělání.

Uznávání vzdělání či kvalifikace se dělí na uznávání profesní a akademické. V EU dosud neexistují jednotná pravidla pro vzájemné uznávání diplomů a kvalifikací. Ze zásady platí automatické uznávání diplomů a kvalifikace, ale skutečnost může být poněkud odlišná. Členské státy EU se snaží tento problém dlouhodobě řešit.

UZNÁVÁNÍ KVALIFIKACÍ

To že se vytváří společný trh vyvolává přesun kvalifikované pracovní síly a tím i nutnost srovnatelnosti kvalifikací. Podmínkou EU je transparentnost kvalifikací, to znamená jejich čitelnost a srozumitelnost. Nejde tedy jen o samotné uznávání kvalifikací, ale o uznávání se zvýšenou transparentností, které umožňuje lepší porozumění a chápání kvalifikací i kompetencí na trhu práce. Nedostatečná transparentnost má za následek omezení flexibility trhu práce.

Dříve se stanovovaly společné standardy, které určovaly délku a obsah odborného vzdělání. Tyto snahy ale nevedly k žádoucím výsledkům.

Uznávání kvalifikací se zaměřuje na posouzení znalostí, zkušeností a schopností konkrétní osoby. Znalosti a schopnosti mohou být doloženy dokladem o formování kvalifikace, tím je vzdělávání a příprava. Dál může být doložen doklad o faktickém výkonu dané činnosti nebo i jiný doklad. Profesní uznávání rozhoduje o konkrétní osobě a její kvalifikaci pro výkon daného povolání nebo činnosti.

Od 1.5.2004 byla v ČR upravena oblast uznávání odborných kvalifikací za účelem výkonu povolání. Dnem vstupu ČR do EU nabyl platnost Zákon o uznávání odborné kvalifikaci a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů.

U těchto tzv. regulovaných povolání a regulovaných odborných činnostech jsou upraveny podmínky přístupu právním předpisem. V některých státech EU mají u těchto regulovaných povolání a odborných činnostech stanoveny požadavky na kvalifikaci.

Regulované povolání je takové, které má pro výkon předepsané určité požadavky v právních předpisech členského státu EU. Bez splnění těchto požadavků, kterými mohou být např. stupeň a obor vzdělání, praxe, bezúhonnost, zdravotní způsobilost atd., nemůže osoba toto povolání vykonávat. Každý členský stát si sám stanoví, která povolání bude regulovat a která ne. Každý stát má svůj seznam regulovaných povolání a jejich počet se pohybuje zhruba od několika desítek až po několik set.

Před odchodem za prací je proto dobré nejprve kontaktovat národního koordinátora²⁸ pro profesní uznávání kvalifikací a konzultovat s ním konkrétní případ.

Kvalifikace je uznána za dostatečnou v případě, že není v dané zemi regulována.

UZNÁVÁNÍ VZDĚLÁNÍ

Jedná se o uznávání diplomů, kvalifikací nebo části studijních programů jedné vzdělávací instituce jinou vzdělávací institucí, buď cizí nebo domácí. Toto uznání je považováno za základ pro přijetí na další studium v druhé instituci. Takové uznání může také umožňovat určitý druh výjimky při studiu a nutnosti opakovat některé části programu.

Informace o vzájemném uznávání diplomů a osvědčení ze studijních pobytů v zahraničí poskytuje mezinárodní síť středisek NARIC²⁹ (National Academic Recognition Information Centres).

Další síť ENIC je tvořena národními informačními středisky. Ta poskytují informace a poradenství v oblastech uznávání zahraničních diplomů, titulů a dalších akademických nebo profesních kvalifikací. Další poradenství se týká vzdělávacích systémů v evropských zemích včetně vlastní země. Další informace se týkají studia v zahraničí, informací o půjčkách, stipendiích a otázkách mobility a ekvivalence dokladů o vzdělání.

Zda je vzdělání v České republice rovnocenné se vzděláním v zahraničí rozhoduje akademické uznávání charakterizované detailním porovnáním studijních plánů.

Platnost uznání nostrifikace zjišťuje krajský úřad v rámci řízení o nostrifikaci. Školský zákon rozeznává dva možné postupy uznávání platnosti studia. Osvědčení se vydává v případě, že existuje mezinárodní smlouva o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání. Pokud tato smlouva neexistuje, vydává se rozhodnutí. Pokud jsou

28 Seznam národních koordinátorů jednotlivých zemí:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf

29 <http://www.csvs.cz/>

zjištěny nesrovnalosti v porovnání obsahu a rozsahu vzdělání v zahraniční škole s porovnáním s obdobným rámcovým vzdělávacím programem v ČR, pak je žádost zamítnuta. Obsah a rozsah vzdělání v zahraniční škole se může lišit jen z části nebo nemusí být ze zahraničního vysvědčení patrný obsah a rozsah vyučovacích předmětů. V takovém případě nařídí krajský úřad nostrifikační zkoušku, kterou musí žadatel úspěšně složit, jinak je žádost zamítnuta. Podmínky zkoušky upravuje vyhláška MŠMT. MŠMT rozhoduje o nostrifikaci zahraničního vysvědčení, které vydala zahraniční škola se vzdělávacím programem, který je uskutečňován po dohodě s MŠMT. Pokud se ale jedná o uznávání rovnocennosti v oblasti činnosti policie a požární ochrany, rozhoduje o nostrifikaci a vydávání osvědčení o uznání rovnocennosti ministerstvo vnitra.

V českém školním řádu je upraveno uznávání vzdělání pro základní, střední a vyšší odborné vzdělání.

O zahraničním vysokoškolském vzdělání rozhodují v zásadě veřejné vysoké školy. Pokud bylo vzdělání získáno ve státě, se kterým je uzavřena smlouva o uznávání rovnocennosti dokladů (případně o uznávání dokladů o vzdělání), vydává osvědčení o uznání vzdělání MŠMT. Když ale existují pochybnosti o vysoké škole s obsahově obdobným studijním programem, rozhoduje také MŠMT.

Ministerstvo obrany rozhoduje jedná-li se o oblasti vojenství.

Ministerstvo vnitra rozhoduje v oblastech bezpečnostních služeb.

Odborné kurzy získané v zahraničí uznání o nostrifikaci nepodléhají, protože nedeklarují stupeň dosaženého vzdělání.

POSTUP PRO UZNÁNÍ KVALIFIKACE

V ČR může o uznání odborné kvalifikace získané mimo ČR, ale na území jakéhokoliv členského státu EU, EHP a Švýcarska, žádat jakýkoliv státní příslušník členského státu EU, dalších států EHP (tj. Islandu, Lichtenštejnska, Norska) a Švýcarska.

Při uznávání kvalifikace je nejprve nutno zjistit, zda je konkrétní povolání v daném státě regulované či ne.³⁰ To je možné zjistit pomocí národních koordinátorů jednotlivých členských států. U koordinátorů je možné zjistit i kdo je uznávacím orgánem pro danou

³⁰ Databáze regulovaných zaměstnání v ČR: http://uok.msmt.cz/ru_list.php

profesi. Pokud povolání regulované není, může být povolání vykonáváno bez nutnosti uznání odborné kvalifikace. Zda bude moci cizinec povolání vykonávat, závisí i na ochotě zaměstnavatele zaměstnávat cizince.

Když je ale povolání regulované a jde o povolání oborových směrnic, musí být zažádáno o uznání odborné kvalifikace u příslušného správního orgánu ČR, do jehož působnosti regulované povolání náleží, nebo jehož povolání je působnosti nejbližší.

Pokud je povolání regulované a o povolání podle oborových směrnic se nejedná, musí se zažádat o uznání odborné kvalifikace opět za pomoci národního koordinátora daného členského státu, který pomáhá i s určením relevantního orgánu. Žadatel pak podá u příslušného uznávacího orgánu v hostitelském státě žádost o uznání odborné kvalifikace pro výkon konkrétního regulovaného povolání v hostitelském členském státě. V ČR je formulář žádosti k dispozici u příslušného uznávacího orgánu, na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy nebo na Ministerstvu průmyslu a obchodu. K žádosti se dokládají kopie průkazu osvědčující totožnost a státní příslušnost (uznávací orgán může požadovat originály k nahlédnutí), případně doklad potvrzující právní postavení o uznávání odborné kvalifikace. Dále se přikládají originály nebo kopie dokladů o odborné kvalifikaci, doklady o jiné způsobilosti, vzdělání, praxi, bezúhonnosti a také o zaplacení správního poplatku (Pokud uznávací orgán za žádost o uznání odborné kvalifikace vybírá poplatky, jejich výše musí odpovídat vykonané práci uznávajícího orgánu. V ČR činí poplatek 2000,-Kč.). Kopie dokladů musí být úředně ověřené a předkládají se v případě, kdy není možné pravost jejich kopií ověřit prostřednictvím administrativní spolupráce. Doklady o odborné kvalifikaci a o jiné způsobilosti musí být přeloženy do češtiny. Uznávací orgán ale může mít pochybnosti o správnosti překladu. Správnost dokladu se pak může dát ověřit prostřednictvím administrativní spolupráce, nebo může být po uchazeči požadováno předložení úředně ověřeného překladu dokladu do českého jazyka tlumočnickem zapsaným do seznamu znalců a tlumočnicků. Tyto příložené doklady se liší stát od státu a povolání od povolání. Zda je žádost kompletní zkontroluje uznávací orgán. Pokud by žádost kompletní nebyla, požádá se o doplnění chybějících údajů. Uznávací orgán je povinen o žádosti rozhodnout bezodkladně s maximální dobou pro vyřízení žádosti uznávacími orgány 60 dní od okamžiku podání kompletní žádosti. Tzn. s kompletně vyplněnými všemi údaji a doloženými všemi doklady nezbytnými k posouzení žádosti. Pokud by byl případ obzvlášť složitý, nebo pokud by se jednalo o případ společného řízení, musí orgán rozhodnout do 90 dnů. Po

rozhodnutí je uznávací orgán povinen uchazeči vrátit do 15 pracovních dnů doklady, které byly předloženy v originále, nebo v ověřené kopii. V této lhůtě musí posoudit uznávací orgán odbornou kvalifikaci žadatele.

Uznávací orgán může odbornou kvalifikaci uznat, nebo může před uznáním odborné kvalifikace po žadateli požadovat splnění kompenzačních opatření. Tím může být adaptační období, podstoupení rozdílové zkoušky nebo předložení dokladu o praxi v určité délce. Pokud žadatel svoje schopnosti neobhájí, může být žádost o uznání odborné kvalifikace zamítnuta. Proti zamítnutí žádosti uznávacím orgánem se lze odvolat.

O odvolání rozhoduje ministr nebo vedoucí ústředního orgánu státní správy na základě návrhu ustanovené komise, tzv. stálé rozkladové komise. Odvolání může být podáno do 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí. V některých případech jsou rozhodnutí napadnutelná v přezkoumatelná soudně správní nebo civilní žalobou.

Pokud uznávací orgán za žádost o uznání odborné kvalifikace vybírá poplatky, jejichž výše musí odpovídat vykonané práci uznávajícího orgánu.

Uznáním odborné kvalifikace žadatele nevzniká právní nárok na zaměstnání. Záleží na ochotě potencionálního zaměstnavatele a konkrétní situaci na trhu práce.

Pokud žadatel o uznání odborné kvalifikace hodlá vykonávat regulovanou činnost jako podnikatel ve formě živnosti nebo jako odpovědný zástupce držitele živnostenského oprávnění, musí jeho žádost uznat Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Tento postup se však dá uplatnit pouze v případě, že je žadatel plně kvalifikován vykonávat příslušné regulované povolání nebo činnost ve státě odkud pochází, či přichází, nebo jestliže už toto povolání v některém z těchto států vykonával. Existují i výjimky a to v řízení o uznání odborné kvalifikace pro advokáta, auditora, architekta, lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, všeobecnou sestru a porodní asistentku a veterinárního lékaře. Pro tato povolání jsou upraveny zvláštní zákony a povolání advokáta a auditora jsou upravena navíc tzv. oborovými směnicemi. Obsah studia těchto povolání umožňuje prakticky automatické vzájemné uznání diplomů, osvědčení a dokladů o vzdělání a koordinace právních a správních předpisů, které se týkají činnosti v daném povolání.

ZÁVĚR

Hlavní téma, které jsem se snažila v diplomové práci sledovat, byla problematika volného pohybu osob na pracovním trhu Evropské unie.

Ukázalo se, že po tzv. východním rozšíření v roce 2004, kdy většina původních států zavedla vůči nově přistupujícím přechodná opatření ze strachu před prudkým nárůstem pracovních sil, k masové migraci nedošlo. Přesto některé země na omezeních vůči ČR trvají např. Německo a Rakousko. Pro Rakousko a Německo je společné omezení v oblasti stavebnictví, včetně souvisejících oborů, čištění budov, zařízení a dopravních prostředků. Probíhající ekonomická krize situaci ještě komplikuje a nelze očekávat zrušení přechodných omezení.

EU věnovala a věnuje mimořádnou pozornost migraci obyvatel. Na jedné straně stárnoucí populace vyžaduje příchod zejména mladých rodin do evropských států, preferována jsou povolání, která v regionech nelze obsadit (lékaři, zdravotní sestry), na druhé straně vznikají nové a nové podmínky pro usazování pracovníků (jazykové zkoušky v Německu, různé formy uznávání kvalifikací a odbornosti,...). Zvláštní skupinu tvoří migrující osoby – uprchlíci z míst válečných konfliktů, s rozdílnou kulturou, náboženstvím, ale i pracovními návyky.

V evropském prostředí se můžeme setkat se dvěma přístupy k integrační politice. Prvním je francouzský, tzv. republikánský a britský, tzv. multikulturní. Francouzský model přijímá migranty od začátku jako rovnocenné, ale jen pokud se zcela podřídí místní kultuře a vzdají se prvků svojí kultury a původních vzorců chování. Tato podmínka ve Francii výrazně snížila počet cizinců. Ve Velké Británii je integrační politika založená na akceptování cizích kultur. Britský multikulturalismus spočívá na pozitivním vnímání multikulturalismu, uznání britské společnosti jako společnost různých kultur a na možnosti stát se občanem Velké Británie bez nutnosti vzdát se původní kultury a původních vzorců chování. Tím byl pozitivně ovlivněn postoj společnosti k cizincům. I přesto se mohou vyskytnout problémy s odlišností vnímání základních hodnot v porovnání s autonomní společností. Vždy ale záleží na obou stranách, na hostitelské zemi a jejích podmínkách a přístupu tamních obyvatel a migrantech a jejich ochotě přizpůsobovat se většině.

Nezbývá, než celou situaci nadále sledovat, průběžně tuto problematiku zařazovat do výukového procesu pro žáky devátých tříd, udělat vše pro to, aby se orientovali dostatečně na evropském trhu práce, aby věděli o svých právech a povinnostech.

POUŽITÁ LITERATURA

- BAAR, V.: *Vnější vztahy Evropské unie*, Ostrava, Ostravská univerzita, 2006
- BALÍK, S., FIALA, P., MIKŠ, F.: *Perspektivy Evropské unie*, Brno, CKD, 2004
- DANČÁK, B., FIALA, P., HLOUŠEK, V.: *Evropeizace*, Brno, MU Mezinárodní politologický ústav, 2005
- FIALA, P., MAREŠ, M., SOKOL, P.: *Eurostrany*, Brno, Barrister & Principal, 2007
- FIALA, P., PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, Brno, CKD, 2003
- FIALA, P.: *Evropský mezičas*, Brno, Barrister & Principal, 2007
- FIALA, P.: *Rozšiřování ES/EU*, Brno, MU Mezinárodní politologický ústav, 2003
- HLOUŠEK, CHYTILEK, R., KOPEČEK, L., V., STRMISKA, M.: *Politické strany moderní Evropy*, Praha, Portál, 2003
- HLOUŠEK, V., KANIOK, P.: *Evropské politické strany po východním rozšíření Evropské unie*, Brno, MU Mezinárodní politologický ústav, 2007
- JANATKA, F., LUKEŠ, K., NEUBAUER, K., STUHLÍK, K., ŠMEJKAL, V., TOMÍČEK, M.: *Obchod v rámci Evropské unie*, Praha, ASPI Publishing, 2004
- JELÍNEK, P.: *Rozvojová politika Evropské unie*, Ústav mezinárodních vztahů, 2003
- KLVAČOVÁ, E. A KOL.: *Prohlubování evropské integrace*, Praha, Profesional Publishing, 2004
- KÖNIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J.: *Učebnice Evropské integrace*, Brno, Barrister & Principal, 2006
- LACINA, L., KÖNIG, P.: *Rozpočet a politiky Evropské unie*, Praha, C. H. Beck, 2004
- LACINA, L., ROLNÝ, I.: *Globalizace, etika, ekonomika*, Věrovany, Jan Piszkiwicz, 2004
- PLECHANOVÁ, B.: *Institucionální vývoj*, Praha, Karolinum, 2004
- ŠREIN, Z.: *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*, Praha, VŠE, 1999
- VALENTOVÁ: *Uznání kvalifikace občanů z zemí EU*, Ambruz & Dark, 2004
- ZBÍRAL, R.: *Institucionální rámec Evropské unie: právně-politologický pohled*, Praha, Linde, 2007

Internetové odkazy:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy - www.msmt.cz

Ministerstvo práce a sociálních věcí - www.mpsv.cz

Ministerstvo vnitra – www.mvcr.cz

Stránky Ministerstva práce a sociálních věcí o integraci cizinců - www.cizinci.cz

Oficiální stránky EU - Europa.eu

český statistický úřad - www.czso.cz

oficiální stránky ČR - www.czech.cz

Informační portály o EU - www.euroskop.cz

www.euraktiv.cz

www.evropskaunie.cz

www.euportal.cz

www.europarl.europa.eu

www.europeum.org

stránky Evropského parlamentu - www.europarl.europa.eu

ANOTACE

Tématem práce je budoucnost Evropské unie s důrazem na některé politické a ekonomické aspekty integrace. Práce je rozdělena na osm kapitol: historie integrace EU, politické strany v Evropském parlamentě, proces rozšiřování EU, vnitřní trh EU, migrace v rámci vnitřního trhu EU, cizinci v České republice a uznávání kvalifikací a dosaženého vzdělání.

Vzhledem k charakteru mého studia zaměřeného na přípravu žáků a studentů k uplatnění na evropském trhu práce, je diplomová práce orientována především na vnitřní trh a otázky spojené s migrací pracovní silou.

ANNOTATION

Subject of my diploma work is future of the European Union (EU) with emphasis on political and economic aspects of integration. Diploma is divided to 8 sections: history of EU's integration, political parties in European parliament, expand of EU, internal market of EU, migration in EU, foreigners in The Czech Republic and admit of qualification and education in states of EU.

My diploma work is mainly focused on internal market of EU and on the topics connected with personnel turnover.